

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2'40 "

Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an 2— "

Pentru România și
 America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Baththányi Nrul 2.

INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.

Manuscriptele nu se în-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, comi-
 titat și interurban Nr. 730.

Supremația maghiară și sufragiul universal

— Ecou al adunării din Arad —

(Articol venit din afară — dela un ascultător)

Concepțiunea Statului, ca scop sieși propriu și concepțiunea lui, ca unealtă, mijloc pentru a-jungerea și izbândirea mulțumirei și fericirei generale — aceste sunt cele două momente mari, cari și teoreticește ne despărțesc pe noi și politica noastră de politica heghemonilor noștri maghiari.

Statul, ca scop sieși propriu. Iată minciuna aceea îngrozitor de mare, sub povara căreia gemem cu toții, și căreia, poate că inconștient, dar cu toții îi suntem robiți.

Vedeți d-voastră primejdia nemăsurată a acestei minciuni și înțelegeți d-voastră caracterul ei, sugrumător al ori și cărei gândiri mai libere, mai înălțate?!

Și concepțiunea aceasta, teoria aceasta fațșă de Stat, este temelia, pe care e zidită azi întreaga legislativă, ocârmuirea și administrația noastră. În baza acestui rezon mincinos al ei, se scurge întreagă viața noastră publică. se dau atât de înverșunatele lupte politice, cari sfâșie azi pacea popoarelor Țării. Această temelie mincinoasă e cauza nemulțumirei noastre față de ori și care guvern al Țării și a neîncrederei noastre, față de ori și care a ei stăpânire.

Și temelia aceasta mincinoasă va avea menirea s'o zdrobească și s'o spulbere înfăptuirea sufragiului universal și reformarea radicală a tuturor celor atâtor instituțiuni publice, în baza rezonului curat, izvoritor din sufragiul universal.

Pentru că la noi, concepțiunea aceasta falsă dominează azi totul. Instruită dela catedra universităților, lășită zilnic prin ziarele maghiare, ea

inveninează întreg felul nostru de cugetare, rezonul tuturor faptelor noastre. Și ori cât am privi viața Statului, din punctul de vedere al materialismului istoric: ideologiile odată primite și înrădăcinate, încă își au puterea lor de influență, pe care nu-i iertat s'o considerăm, ca un ce negli-jabil.

Iar dacă ne dăm bine seamă, o să vedem, că această perfidă ideologie sămănase și în trecut, aruncă și azi, între cetățenii pacinici ai aceleiași Țări, sămânța urei și a zavistiei și a dușmăniilor neimpăcate. Pentru că această ideologie ne sfruntează întreg felul nostru de gândire, rezonarea naturală și sănătoasă; ea ne face surzi și orbi; ea ne face mincinos întreg adevărul vieții noastre, pentru că ea ne-a făcut, să dăm uitărei faptul, că, înainte de toate, cu toții suntem oameni, cu egale drepturi, oameni, făcuți după chipul și asemănarea aceluiași vecinic Dumnezeu. Pentru că această teorie s'a infiltrat în cursul vremilor, cum pătrunde ucigătorul venin, s'a infiltrat în sângele oamenilor, încât mulți, prea mulți, poate marea majoritate a oamenilor, se împacă azi cu abnormitatea aceea, cea mai mare, cea mai crasă, cea mai strigătoare la cer, că e iertat, ca între cetățenii aceluiași stat să fie deosebire în măsura drepturilor și a datoriiilor cetățenești; ca o rassă ș: o anumită classă de oameni poate avea privilegiu față de ceilalți! Că unii pot să-și asume în baza dreptului chiar, supremație, dom-nie asupra celorlalți, că unii trebuie să rămână vecinic parii, sclavi despoiași și lipsiți de ori și ce drepturi, pe când ceilalți se îmbuibă, stăpâni-

tori tirani ai tuturor îndreptărilor. Și bine să ne dăm seama: timbrul acestei mincinoase teorii de stat și al rezoanelor și principiilor și mai mincinoase, izvorite și trase din ea, în baza unei false consecvențe logice — îl poartă azi întreaga constituțiune a Țării noastre, în baza ei se face azi ocârmuirea Statului, în baza acestei concepțiuni stă și actualul guvern, în baza și în cadrele acestei ucigătoare minciuni a inițiat și tratativele păcei... Și chiar de aceea ne află pe noi' cu adevărat cinstiții și de pace doritorii cetățeni ai Țării atât de departe.

Noi reclamăm sufragiul universal. Il reclamăm partidul nostru național român. Il cere, il pretinde întreg poporul românesc. Și nu din resoarele strinite ale unei politice naționale particulare, nici în temeiul unor speciale interese, ori hațăruri de partid. Ci în interesul, pentru binele și fericirea, pentru pacea, întărirea și mărirea țării întregi și pentru buna învoire a tuturor popoarelor, a tuturor cetățenilor ei.

Baza largă a îndreptăririlor cetățenești, cum o va așeza-o sufragiul universal, va avea drept rezultat dislocarea și schimbarea raportului actual al factorilor de putere, componenți azi ai vieții noastre de stat. În consecuență se va sehimba întreg caracterul constituțiunii țării, valorându-se rodnic și binefăcător, principiul egalității de drept, în toate instituțiunile și așezămintele ei. Nu al egalității matematice, materiale care neexistând va rămânea vecinic o utopie, ci al egalității ideale de drept, al posibilității, ca fieștecare individ să-și poată valora întreagă forța sa psihică și

Ce a făcut „Societatea Scriitorilor Români“

Ce trebuie să facă

de Em. Gârleanu

Când, în ziua de 4 Septemvrie 1909, ne-am văzut strânși în sala liceului Lazăr din București, nu ne venia să credem. Vra să zică ne puteam aduna, puteam înlătura neînțelegerile, puteam potoli ambițiile, puteam, în sfârșit, alcătui un tot, o societate, care să aibă un scop, spre îndeplinirea căruia ne legam să luptăm cu toții. A fost o clipă de adevărat avânt sufletesc, avânt pe care nu-l atinsese întru nimic nici chiar acele jicniri adânci, cari ne veniseră dela unii oameni cărora le ceruserăm sprijinul. De fapt, sprijin n'am avut din partea nimărui; tot ce-am făcut am făcut prin însăși puterile noastre. Firește, nimeni nu poate spune, că „Societatea scriitorilor români“ n'ar fi fost bine să cuprindă pe toți scriitorii români, în viață astăzi. Bătrâni și tineri, unii lângă alții, așa ar fi trebuit să apară cea dintâiu alcătuire a Societății. Decât sunt simțiminte, peste carinici unii, nici alții nu pot trece, sunt prejudecăți, sunt atâtea lucruri, cari despart pe oameni între dânșii. Scriitorii sunt și ei oameni ca toți ceilalți, bă cu o impresionalitate mai ascuțită, mai lesne de trezit. Totuși, faptul însemnat era acela, că cea mai mare parte dintre scriitori, primise să lucreze într'un gând, să meargă spre acelaș țel.

Cum însă Societatea nu se putea bizui, bănește, la început, decât pe cotizațiile membrilor,

(10 lei taxa de înscriere și 2 lei lunar), n'am avut puțința unei întreprinderi mai largi, cum spre pildă: o editură, scoaterea unei reviste etc., ci ne-am hotărât să ținem o serie de șezători prin țară, și în Bucovina, pentru strângerea de fonduri. S'au strâns puține, dar din puținul acela am făcut un local al nostru, în care ne puteam întâlni. Dacă foiosul material n'a fost cine știe ce, de pe urma șezătorilor acestora, cel moral a fost covârșitor. Prin șezători am răspândit în cercuri mai largi scrisul românesc, am încheiat o legătură între publicul cetitor și scriitori, iar dincolo, în Bucovina, am făcut, într'adevăr, un mare pas cultural.

Și fiindcă alcătuirea Societății s'a făcut și'n vederea apărării intereselor scriitorilor, interese morale deocamdată, nu vreau să trec cu vederea protestul Societății, în cunoscutul caz al aceluia străin, care nu înceta să-și arunce disprețul și injuriile, la adresa tuturor scriitorilor de astăzi. Protestul Societății a avut răsunetul și ascultarea cuvenită, deși o oarecare parte a presei umanitariste țipa, vrând să dovedească, pe semne, că oricine e liber să batjocurească totul într'o țară, dela cere care ospitalitate, ba chiar drepturi.

Prin înrăurirea unora dintre membri, Societatea a căpătat apoi, pentru toți membrii ei, intrarea gratuită în Teatrul Național. Până atunci Teatrul Național nu era deschis decât pentru o anumită presă, decât unor anumiți traducători. Directorii, cari se perondaseră, nu dădeau ni i o însemnătate literaturii dramatice

române, așa că d. Pompiliu Eliade a fost cel dintâiu director care, primind cererea „Societății Scriitorilor Români“, a apropiat pe scriitori de teatru, dând astfel puțința unei înfloritoare literaturi dramatice.

Aceste isbânzi morale nu sunt încă în măsură să cimenteze Societatea. Pe viitor au rămas de făcut multe și cât mai grabnice lucruri, dintre cari, cel dintâiu, trebuie să fie recunoașterea Societății de „Persoană morală“. Astfel, Societatea care astăzi e recunoscută, indirect, prin Legea Teatrelor, în care se vorbește despre „Societatea Scriitorilor români“, să fie și de fapt recunoscută de către Parlament. Pentru îndeplinirea acestui scop, îndată după deschiderea Corpur lor Legiuitoare, comitetul Societății trebuie să stăruiască pe lângă cei în drept.

Odată recunoscută Societatea de Persoană morală, comitetul va avea îndatorirea să convoace Adunarea generală a Societății, iar noul comitet ales să vegheze neîntrerupt la plata cotizațiilor lunare și la strângerea de fonduri, pentru ca Societatea să poată funcționa.

Una dintre îndatoririle noului Comitet și eu o cred ca pe cea mai de căpetenie, — deși statutul în ființă azi trece ușor peste acest lucru, — e regularea raporturilor dintre scriitori și editori, și chiar înființarea unei edituri, care să curme odată pentru totdeauna nedemna exploatare la care sunt supuși scriitorii din partea caselor de editură.

Apoi, la rând, ar veni: regularea raporturilor dintre Societatea noastră și cele corespun-

fizică ideală și materială în cadrele aceluiași protector stat, beneficiind de bunătățile lui, în raportul contribuabilității sale și purtându-i sarcinile iarăși în raportul puțințelor sale.

E o utopie aceasta?! Nu. E pare-că, și-se îmbie asemănarea: Aci e alvia râului. E apă puțină. Fundul alviei e accidentat și inegal. Ici bănci de nisip ies de-asupra feței apei. Dincolo abia se scurge șiroiul peste nămol. Iar naia nu poate străbate. Trebuie să adâncești dar, și nu nivelezi neapărat alvia, ca să-l faci navigabil?! Nu. Dai affluentă mai mare de ape. Malurile sunt destul de înalte și de încăpătoare. Sloboade zăgazurile. Raportul matematic al distanțelor va rămânea același între fund și noua suprafață a apelor. Dar naia va pluti ușor și pretutindenea pe curgătoarele valuri.

Să se deschiză dar zăgazurile îndreptățirilor numai, prin sufragiu universal. Raportul material și psihic al cetățenilor va rămânea același, dar naia fericii țării și a mulțumirii cetățenilor ei, va pluti falnică, ușoară și pretutindenea. Nivelarea o să o facă apoi, valurile însăși, săpând alvia adâncă și statornică și dând cursului apelor liniștea și lăpezimea.

Si de aceea reclamăm noi sufragiu universal. Cuvântul luptelor noastre, nu-i strigătul orb al unirei și al dușmăniei între popoare, — ci e chemarea păcii și a mulțumirii și pentru multe milioanele acelea, cari până azi au fost despoiate de drepturi, lipsite de bunătăți. Iar mulțumirea celor nemulțumiți, n'o să se facă prin despoierea și asuprirea acelor, cari până azi erau părtașii binelui, ci prin ridicarea tuturor la treptele fericirii și a bunăstării.

În cadrele unui stat constituțional noi nu putem să recunoaștem „de lege” nici domnia, nici supremația, nici a unei rase, nici a unei clase. O exclude această recunoaștere însăși ideea constituționalismului. O exclude de cinstea cetățeanului, ce și-o dărește șieși și țării. O exclude viața și viitorul.

Trăitori între împrejurări mai prielnice, părtași din vechime vremilor, atâtor privilegii, stăpânitori nelegiuți, de atâtea veacuri, asupra noastră — noi le recunoaștem fraților maghiari și mai cu seamă clasei lor și până acum și astăzi chiar privilegiate, că uzând și abuzând de atâtea vreme și de bunătățile și de averea și de puterea țării — au ajuns, ca azi, la momentul dat, să ne fie superiori și materialicește și culturalicește poate. Dar atât. Mai mult, sub nici o împrejurare nu. Le recunoaștem superioritatea, „de facto”. Fiindcă există. Dar chiar de aceea nu le putem recunoaște dreptul domniei și al supremației de „de lege”. Ceeace prin fărdelege ni-au răpit mașterele vremuri, noi voim să recăștigăm prin puterea legii.

Iar dacă clasa aceia privilegiată își teme și puterea și mărirea și privilegiile și domnia și

zătoare streine, — în ce privește traducerile; deslușirea afacerii cu Casa Artiștilor, astăzi în stăpânirea d-lui Pătrașcu, — lăsându-i-se d-sale proprietatea, dacă, într'adevăr, după cum pretinde, e numai casa d-sale, sau revendicând-o, dacă lucrurile se vor deslega altfel; și alte câteva măsuri de interes material al Societății, cari însă nu pot lua ființă decât după îndeplinirea celor de mai sus.

Numai așa, și trebuie să fie așa, Societatea va putea pași cu isbândă înainte.

RECURSIVITATE

Pasărea morței. Un doctor elvețian, dr. David din Bâle, a adus din fundul Noiei-Guiane câteva paseri puțin cunoscute, un fel de papagal cu corp de porumbel și dotat cu un cioc foarte tăietor. Locuitorii indigeni o numesc pasărea morței; această pasăre periculoasă atacă în mod îndrăzneț omul, mușcătura ei este mortală. Victima simte imediat o mare durere, apoi devine orb și în fine moare de o paralizie în mai puțin de 5—6 ceasuri. Locuitorii de acolo fac strașnică vânatoare și în curând această rasă va dispărea.

supremația de izbândirea sufragiului universal, ci bine, — noi vom lupta pentru izbândirea lui, cu îndârjire și mai mare, chiar pentruca să le spargem domnia și să le zdrobim supremația și să le spulberăm nelegiuirea!

Slăbindu-i pe ei — întărim doar Țara!

Problema națională în Austria și art. XIX

de dr. Mihai A. Popovici

I.

În Austria nu există o „lege a naționalităților”, prin care să se stabilească drepturile și datoriile singuraticelor națiuni, precum și drepturile și datoriile indivizilor în calitatea lor de membri ai diferitelor națiuni.

Întreaga problemă națională se bazează pe art. XIX ale legii din Constituție „despre drepturile generale ale cetățenilor statului etc.”, sau legea despre drepturile cardinale din 21 Dec. 1867 cum se numește scurt.

Aceste drepturi cardinale au mare asemănare, ba mai bine zis sunt chiar imitațiunea declarațiunii drepturilor omului, cari bazate pe dreptul natural și pe doctrina libertăților din Franța, au fost codificate și puse în fruntea constituțiilor întâi în America, în Philadelphia (1771), apoi în statul Virginia (1776), iar în 1789 în Franța, în adunarea constituantă, de unde au fost împrumutate în decursul sec. XIX-lea de cele mai multe state constituționale.

Doctrina modernă neagă valoarea pozitivă a principiilor abstracte depuse în astfel de declarațiuni.

Tendința lor e mai mult negativă, ele hotărăsc o graniță, peste care puterea statului n-ar trebui să treacă, ele nu pot fi izvorul vreunui drept subiectiv. Anglia nici nu are astfel de declarațiuni de drepturi codificate. În Austria drepturile omului au fost codificate, după cum am zis, în legea despre drepturile cardinale, și tocmai în codificarea acestor drepturi teoretice, găsim și cumpăna, cu ajutorul căreia problema națională își ține bine-rău echilibrul.

Art. XIX zice: Toate națiunile (Volkstamm)*) statului sunt egal îndreptățite și fiecare națiune are un drept inviolabil de a-și conserva și cultiva naționalitatea și limba sa.

Egala îndreptățire în școală, oficiu și viață publică a tuturor „limbilor uzitate în țări” e recunoscută de stat.

În țările, în cari locuiesc mai multe națiuni, instituturile pentru instrucțiunea publică să fie astfel întocmite, încât fără de a se întrebuița vre-o forță pentru învățarea unei alte „limbi de a țării”, fiecare din națiunile acestea să primească mijloacele necesare pentru cultivarea lor în limba proprie.

Art. XIX a fost o reacțiune față de starea lucrurilor dinainte de 1867. Sistemul Bach și Schmerling încearcă să clădească statul de dincoace de Leitha pe națiunea germană; în oficiu, școală etc. limba germană juca rolul unei limbi de stat și până și în provinciile ostice, Galiția și Bucovina, în cari națiunea germană era în număr foarte mic, baza administrației și a instrucțiunii era limba germană. Cu toate aceste din punct de vedere practic cu art. XIX se făcuse foarte puțin. Valoarea legilor nu o decide nici puterea logică, pe care sunt clădite, nici frumuseța sistemului și a raționamentelor abstracte, prin cari sunt motivate nici splendoarea formei în care sunt prinse.

Valoarea legilor o decide puterea, pe care statul a hotărât să o întrebuițeze pentru aplicarea lor și intenția efectelor, pe cari această putere vrea să le producă.

Legea cea mai bună poate prin mijloace executive să urmărească scopurile cele mai rele și să producă efectele cele mai stricătioase.

*) În textul german e Volkstamm; nu s'a zis Nation, fiind că există și o interpretare a cuvântului Nation ca națiune istorică.

Națiune istorică, spre desrobire de națiunile neistorice, fără trecut independent național. — Istorică ar fi națiunea germană, boemă, polonă, neistorică națiunea ruteană, slovenă. — În lege însă voia să se exprime direct, că națiune în sens etnic cultural și nu istoric — asupra cuvântului națiune vom mai reveni. Noi vom da cuvântului națiune înțeles cultural, așadară vom vorbi de națiunea română din statul ungar etc.

Doctrina modernă și mai ales reprezentanții centralismului, nu voesc să dea art. XIX vre-o importanță practică. Art. XIX în realitate nici nu este altceva, decât exprimarea unor principii, din cari cu greu se poate deduce un drept subiectiv, cel mult în al. 3. Cuvântul „Volkstamm” nu e explicat mai de aproape. Ce e națiune? Care e caracteristica unei națiuni? Prin ce se poate recunoaște, că un individ face parte din națiunea cehă sau germană? Și mai ales are o legitime activă pentru a cere, ca art. XIX, să se execute? În caz că nu se execută, care e sancțiunea?

Ne-am putea pune încă zeci de astfel de întrebări, prin cari am încerca să fixăm partea de drept subiectiv, dar fără rezultat, căci cum am amintit art. XIX dă numai principii și rolul lui ar fi să fie negativ. Germanii numesc astfel de legi „Verheissungsgesetze”, legi promițătoare, prin cari se hotărăște, ca materia respectivă să se supue în cadrul acestor principii unei legislațiuni sau ordinațiuni administrative ulterioare.

Renunțatul prof. de drept constituțional dela Heidelberg, mort de curind, Iellinek*), considera acest fel de legi drept o „naturalis obligatio” a statului. Statul dacă voia să se achite de acest obligament, trebuia să aducă legi, prin cari își executa promisiunea, dar nu era silit să o facă.

Punctul acesta de vedere îl reprezintă și legiuitorul de 67, după cum se poate vedea din protocoalele ședințelor de dezbateri și din dările de seamă. Cu toate acestea, legile chemate să execute aceste promisiuni n'au urmat nici până astăzi.

Declarațiune

D-nul Roman Ciorogariu publică în numărul 37 al „Tribunei” din Arad o declarație, în care amintește și numele meu.

În declarațiunea aceasta d-nul Roman Ciorogariu amestecă lucruri adevărate cu multe neadevăruri și pervertiri. Părintele protosincol a spus lucrurile așa, cum a crezut dânsul de bine a le spune. Le voi spune acum și eu întocmai așa, cum s'au întâmplat.

Este adevărat, că acum doi ani d-nul dr. Iosif Șeghescu în calitate de comisar ministerial a vizitat institutul pedagogic din Arad. Este adevărat și aceea, că eu în calitate de comisar consistorial l-am însoțit pe d. dr. Șeghescu în toate cursurile și peste tot am fost lângă dânsul în decursul inspecțiunii.

Nu-i însă adevărat, că la plecarea eu l-aș fi invitat pe P. C. Sa părintele R. Ciorogariu să ne petreacă la gară. Nici regula bunei cuviințe nu mi-ar fi permis aceasta, căci cum veniam eu să invit pe d. Ciorogariu, ca să-l petreacă pe d. Șeghescu la gară? La asta numai d-nul Șeghescu avea dreptul. Mi-se pare însă, că nici dl Șeghescu nu l-a invitat. D-nul Ciorogariu a făcut lucrul acesta și fără multă invitare. Este știut de altfel, că d-nul Ciorogariu este foarte prevenitor, încât în rândul prim, când a fost d. dr. Șeghescu la institutul din Arad, l'a petrecut la gară dimpreună cu tot corpul profesoral, ceeace — ca să spun tot adevărul — s'a întâmplat la dorința d-lui Ciorogariu, cu știrea și aprobarea mea, ca comisar consistorial.

P. C. Sa prezintă lucrul așa, ca și când d-nul dr. Șeghescu numai în trăsura i-ar fi putut spune, ceeace i-a spus și că astfel noi doi (eu și d-nul Șeghescu) i-am fi întins o cursă, ca să-l așezăm în trăsura spre a-i oferi episcopie d-n Caransebeș, câtă vreme cele vorbite în trăsura puteau doar să fie vorbite mult mai comod în odaia d-lui Ciorogariu.

Este adevărat, că eu personal atunci aș fi dorit să ajungă părintele Ciorogariu episcop la Caransebeș. Oare trebuie să-mi fie rușine pentru aceasta? Este adevărat că în trăsura istorică d-nul dr. Șeghescu i-a vorbit d-lui Ciorogariu despre episcopie zicând, că P. C. Sa ar fi cel mai potrivit episcop în Caransebeș.

Asta am confirmat-o și eu.

Dar P. C. Sa prezintă lucrurile astfel, ca și cum d-nul dr. Șeghescu i-s'ar fi desvălit ca un fel de exmis plenipotențiar al d-lui C. Burdia,

*) Iellinek, Gesetz und Verordnung pagina 263 ed. 1892.

care i-a oferit P. C. Sale episcopia sub singura condițiune, ca apoi lui Burdia să-i deie pace. „Burdia vrea să aibă pace și nu-mi cere nimic, decât să-i dau pace”. Și eu, ca un fel de factor hotărîtor în chestia episcopiei din Caransebeș, aș fi *secundat* la toate acestea. Va să zică târgul era făcut gata, numai că P. C. Sa încă nu se putuse hotărî să-i deie pace d-lui Burdia și astfel ar fi zis: „Treaba-i gîngășă, mă voi gîndi”.

Și după ce astfel d-nul dr. Șeghescu nici decum n'a putut să-l înduplece pe P. C. Sa părintele Roman Ciorogariu, ca să primească episcopia din Caransebeș, a venit rândul la mine, ca să-l înduplec eu la aceasta. A trebuit, după cum zice P. C. Sa, să desvolt o armatură întreagă de motive și sofisme, ca să-l înduplec pe P. C. Sa *barem* la atîta, ca să *afle ce vrea Burdia*?

O farză mai clasică de mult nu am cetit. E atît de încurcată declarația asta ridiculă, încît simțesc adîncă *compătîmire* față de P. C. Sa părintele protosincol Roman Ciorogariu.

D. dr. Iosif Șeghescu se va mira, cînd va ceti, că dînsul în numele d-lui Burdia i-ar fi oferit P. C. Sale părintelui protosincol episcopia din Caransebeș, întocmai după cum mare este mirarea mea, cînd vîd acum din declarația părintelui Ciorogariu, ce grozav de greu era să-l îndupleci pe Pr. Cuvioșia Sa, ca să primească episcopia din Caransebeș, „dîndu-i pace lui Burdia”.

Curatul adevăr în tot lucrul acesta este, că d. Roman Ciorogariu m'a rugat, ca prin d. dr. Petru Ionescu, secretar ministerial, la care umblam atunci mai des în afaceri oficioase d'ale Consistorului, să încerc a-i oferi ocaziune P. C. Sale de a se întîlni cu frații Ionescu și cu d. Burdia. Prietinel meu P. C. Sa pîr. Ciorogariu a isbutit să mă convingă, că este în interesul cauzei, ca dînsul să poată străbate în arcanele celor trei domni, cari conduceau o parte din sinodul eparhial dela Caransebeș. D. dr. Petru Ionescu s'a învoit și era designat și locul unde era să se întîlnească cei patru domni: P. C. Sa pîr. Roman Ciorogariu, C. Burdia și frații dr. Petru și dr. Nicolae Ionescu. Trebuie să amintesc și aceea, că *a mea prezență* la acea consultare era din capul locului eschisă.

Atunci, într'o bună dimineață sosește în „Pester Lloyd”, știrea, că părintele Mustă este întărit. Avînd în vedere seriozitatea acestui mare ziar, toată lumea credea, că știrea e adevărată. Așa credea și P. C. Sa pîr. Ciorogariu, așa credeam și eu. Astfel la cererea amicului meu d. Ciorogariu am telegrafiat d-lui Petru Ionescu. că întîlnirea proiectată nu mai are rost.

Este oare om pe fața pămîntului, care să creadă, că *eu am trebuit să-l tîrîsc pe părintele protosincol Roman Ciorogariu la întîlnirea cu Burdia în afacerea episcopiei din Caransebeș*?

Adevărul este tocmai contrarul. După ce s'a văzut, că știrea din „Pester Lloyd” nu se confirmă, amicul meu P. C. Sa pîr. Ciorogariu a voit, ca eu să reiau firul pentru întîlnirea proiectată. În restimp însă, în decursul mai multor convorbiri cu pîr. Ciorogariu, tocmai din gura acestuia am auzit rezonamentul, că dînsul poate să asigure din partea sa lui C. Burdia mandatul de deputat la Caransebeș, de oare ce aceasta și așa în cele din urmă nu atîrnă dela episcop. În urma acestor deslușiri, fără a-mi arăta motivele, am refuzat ori ce intervenire mai departe și în inima mea mi-am schimbat dorul de a-l vedea pe pîr. Ciorogariu v'odată episcop.

Declarațiile noastre, a mea și cea a părintelui Ciorogariu, susține una și eu susțin contrariul. Situațiunea aceasta este într'adevăr critică.

Un lucru este însă cert. P. C. Sa pîr. R. Ciorogariu, după multe pervertiri recunoaște, că dînsul s'a învoit, ca să se întîlnească cu d. C. Burdia în chestia episcopiei din Caransebeș. În toate celelalte, unii îmi vor crede mie, alții îi vor crede părintelui R. Ciorogariu, fiecare după faisonul său.

Lumea va judeca, oare ce scop a urmărit părintele Ciorogariu prin întîlnirea cu Burdia? Să mă facă pe mine episcop, ori pe dînsul? Cui profuisset?

Răspunsurile la acestea întrebări, să și-le deie fiecare cetitor.

Vasilie Goldiș.

Politica în Ungaria

Observări la vorbirea contelui Ștefan Tisza.

Vorbirea contelui Ștefan Tisza rostită în ședința delegațiunii ungare, în contra sufragiului universal, este foarte mult comentată în cercurile politice.

Tisza este informat, că afară de câțiva fanatici nimeni nu voește sufragiul universal. Afirmatiunea aceasta a d-lui conte e o minciună ordinară, pe care singur numai d-sa o putea inventa. Dar d. conte a mai spus și, o altă minciună, tot așa de grosolană ca cea dintîi. „In Austria dreptul electoral radical a distrus domnia inteligenței și în toate direcțiunile a creiat stări anarhice”, a spus contele Tisza în vorbirea sa. D. conte a aruncat frazele acestea cu o cutezanță de „junker”, dar cu dovedirea lor a rămas dator.

El n'a arătat și n'a dovedit prin nimic: prin ce se manifestă distrugerea domniei inteligenței; care este acea inteligență, care a căzut din domnie. Ori doară în Austria catedrele catihetilor, oficiile juzilor, slujbele în administrație sunt ele azi complinite cu specialiști mai fără cultură, decât acum trei ani? Ori doară acolo azi nu medicii vindecă boalele și apărarea nu o mai susțin advocații, mașinele nu se mai construiesc de ingineri, slujbele dumnezeiești nu mai sunt servite de preoți, ci de țigani cărămizari? Ori doară membrii actuali ai Reichsrathului sunt mai inculți și mai inconștienți, decât cei ce erau aleși pe baza vechiului drept electoral? Dacă Tisza va putea să dovedească acestea, atunci are dreptate; altfel afirmatiunea despre distrugerea domniei inteligenței, ori e o frază stupidă, ori e o minciună ordinară.

Cît privește starea parlamentului austriac: un om cinstit și sincer nu poate afirma, că aceasta ar fi acuma mai rea, decât pe timpul sistemului de alegere așa numit curial. Se știe, că atunci Reichsrathul era complet incapabil de acțiune. Stările actuale de-acolo nu se pot ele numi nici azi ideale, dar nimeni nici unde nu așteaptă minuni, străformări de azi pe mâine, dela dreptul electoral democrat, de oare ce majoritatea masselor cărora li-se dau drepturi, din neștiință, și pe mai departe sprijinesc sistemul vechiu și numai după o lungă educație politică se pot câștiga pentru sprijinirea sistemurilor noi. Dar tocmai această educație politică și străformare treptată singur numai prin dreptul electoral democrat se poate ajunge. Așadar, dacă dincolo, în Austria, noul drept electoral deși n'a produs încă minuni, totuși el n'a înșelat așteptările oamenilor deștepți și sinceri; mai cu seama, că fiecare observă o îmbunătățire progresivă. Acela, care urmărește cu cît de puțină atențiune evenimentele de dincolo de Laifa, va observa, că Reichsrathul e deja mult mai serios și activ, decât cum a fost în anii ultimi ai vechiului sistem și deosebit pentru clasele muncitoare a săvârșit deci și până acuma o acțiune foarte productivă.

Rugăm deci pe contele Ștefan Tisza să ne arete, cari sunt *faptele*, cari dovedesc, că în Austria dreptul electoral „radical” a cauzat căderea sau pierderea cît de mică de teren a inteligenței. Mai departe, să ne arete anarhia generală din Austria. pe care a creiat-o aci sufragiul universal. Dacă d. conte va dovedi acestea, ne ridi-

căm pălăria înaintea lui, iar în caz contrar, se va dovedi, că acest gentilom distins, orbit de ură în contra poporului, din minciunile cele mai grosolane făurește armă în contra dreptului poporului.

Revizuirea regulamentului Camerei?

Un ziar de dimineața din Budapesta răspândise știrea, că ieri ministrul președinte ar fi ținut o anchetă secretă în chestia revizuirii regulamentului Camerei și, că la aceasta au luat parte Berzeviczy Albert președintele Camerei, contele Ștefan Tisza și miniștrii Hieronymi și Lukács.

Față de știrea aceasta Berzeviczy și Perczel Dezső președintele partidului guvernamental au declarat, că știrea aceasta nu e adevărată.

Delegațiunea ungară.

În ședința de ieri delegațiunea ungară a primit budgetul militar. Holló Lajos a răspuns la vorbirea contelui Tisza în chestia sufragiului universal. Tisza acuză pe nedrept, că partidul justhist a pactat cu naționalitățile, dincontră, tocmai Tisza a ținut consfătuiri cu naționalitățile. Noi, justhiștii, voim sufragiul universal, egal și secret, a spus Holló.

Au mai vorbit vicecolonelul Hoffman Hugó și Bakonyi Samu.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 4 Martie.

Desbaterea pe paragrafi a proiectului băncei austro-ungare decurge foarte grăbită. Azi Camera a debătut deja faimosul paragraf 5, a cărui dispoziții de drept constituțional stărnise legitimă îngrijorare nu numai în sânul opoziției, ci și în a partidului guvernamental.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează Návay Lajos.

Lengyel Zoltán a interpelat în chestia furnizării pentru armată, dar deosebit pentru marină, iar Lovászy Márton a interpelat în chestia Săcuilor din comitatul Bars.

Paragraful 3.

Polónyi Géza: Într'un decis recent al Curiei se spune, că Bosnia e socotită ca provincie internă, iar în proiectul de lege ea este luată de provincie străină. Ce zice la aceasta d. ministru de finanțe?

Președintele îl cheamă la ordine.

Polónyi G.: Cere explicații de drept public.

Președintele: Situația de drept public a Bosniei este rezolvită prin provizoriul din 1866, deci ea nu mai poate fi discutată. (Aprobări în dreapta.)

Polónyi G.: Polemizează mult cu președintele, care apoi din nou îl cheamă la ordine.

Farkas Pál îl întrerupe.

Polónyi G.: Întrebă pe ministrul-președinte despre felul cum s'a împărțit câștigul băncei austro-ungare și cum se va împărți în viitor.

Președintele închide discuția.

Lukács László: Nu are drept, ca în cadrul legii de bancă să dispună despre situația de drept public a Bosniei. Monetele turcești vor rămănea în circulație în Bosnia, dar nu vor forma mijloc legal de plătire. Venitul băncei bosniace nu se administrează deosebit, ci el se socotește la olaltă cu întreg venitul băncei. (Aprobări.)

Majoritatea Camerei primește §-ul 3.

Paragraful 4.

Polónyi Géza: Vorbește despre sancțiunea referitoare la falsificarea notelor de bancă.

Székely și Polónyi.

Polónyi G.: Emisiunea legală a notelor de bancă a încetat cu 1 Ianuarie, deci ce deosebire este între notele de bancă și între obligațiuni.

Székely Ferencz (ministru de justiție): Sancțiunea de pedepsire.

Polónyi G.: Pretinde pedepsirea mai aspră pentru falsificarea bancnotelor mai mari, și în chestia aceasta să se lărgească cercul de acțiune al tribunalelor.

Nu primește paragraful.

Lukács László: Spune, că partea referitoare la dreptul de pedeapsă din proiectul de lege s'a făcut în înțelegere cu ministrul de justiție, iar dela anul 1878 nu s'a făcut nici o excepțiune în contra acestui paragraf.

Președintele a voit să pună la vot, §-ul 4, dar

Horváth Mihály (kossuthist) a cerut constatarea capabilității de a decide, a Camerei. (Mare sgomot și indignare în dreapta. Notarii au constatat, că sunt prezenți 114 deputați).

Din partea dreapta: (Ironic). Așadară ce ziceți la aceasta?

Președintele pune la vot, iar Camera primește §-ul 4.

Paragraful 5.

Sághy Gyula: Arată vătămările de drept public ce rezultă din acest paragraf.

CRONICA EXTERNĂ**Norvegia se înarmează contra Rusiei**

În urma unui difirend pentru pescuit în apele de Nord, Rusia s'a pornit să facă mari dificultăți pescarilor norvegieni, cari au interese comune cu mai multe case comerciale engleze. Astfel, conflictul, pe care guvernul rus îl provoacă, va produce un adânc resentiment nu numai în Norvegia, ci și în Anglia.

Cauza diferendului este a se căuta în decisiunea guvernului rus de a întinde zona frontierei „de apă” peste o dimensiune de trei ori mai mare, decât este cea actuală. Ziarul norvegian „Ostenposten” scrie, că Norvegia e gata să respecte vechia frontieră maritimă, ce se întinde acum cinci kilometri dela țarm, dar nu mai mult.

Apoi afară de aceasta, guvernul rus a declarat zilele aceste de proprietate imperială rusească o parte dintr'un grup de insule pe lângă Nowoja Zemlja, ce e situat spre Nord, dela Makotsiu-Sund. Norvegienii știau, că insulele acelea erau fără stăpân, deoarece chiar grupul Zemlja, cel expus cu totul spre Nord, n'a fost considerat nici de Ruși ca aparținător Rusiei.

Dovadă este că pe hărțile amiralității ruse grupul insular nu e trecut. Abia pe la finitul anului 1910 încunoștiință guvernul rus pe cel norvegian, că nu mai are drept de pescuit în partea locului. Cu toate, că e bizară procedura aceasta a autorităților ruse, totuși și pescarii norvegieni au respectat și acolo limita maritimă, de cinci kilometri.

„Ostenpost” pune chestiunea, dacă Rusia e îndreptățită să procedă într'un mod atât de arbitrar? Acum câți-va ani și Spania procedase în apele sale tot la fel, și Europa a refuzat consimțământul său la o astfel de lărgire a zonei maritime. După citatul ziar, atât guvernul norvegian, cât și cel englez ar fi și protestat în mod categoric în contra arbitrarului guvernului rus.

Un corespondent al ziarului „Berliner Tageblatt” înregistrează următoarea declarațiune a primului ministru norvegian, d. Konow, cu privire la acest incident: „În fond mai mult sunt jigniți de măsura arbitrară a Rusiei, luată în Nord, pescari, englezi, decât cei norvegieni, din cauză că și Norvegia poate, la adeică să le răspundă Rușilor cu întinderea zonei maritime de patru ori peste cea de azi, și atunci pescarii ruși vor fi ținuți la distanță dela coastele Frumarkenului, unde este cea mai îndepărtată provincie de N. O a Norvegiei. Așa dară, dacă Rusia vrea să pricinuiască pagubă Norvegiei, atunci și Norvegia va afla mijlocul să-i răspundă în acelaș fel.

Cu toate acestea, poate că lucrurile n'au ajuns încă la o turnură tragică. Eu nu cred, zice primul ministru Konow, ca Rusia să procedeze în mod agresiv în contra noastră. Dar în tot cazul Norvegia se pregătește, pentru a putea

face față ori cărei eventualități, și își va întări coastele într'un așa fel, încât de ele să nu se poată apropia Rusia. După noua lege de înarmare, guvernul va spori armata cu o brigadă, adeică cu trei regimente de infanterie și o proporțională artilerie, ce vor fi concentrate în N. O.

Ciuma și comerțul cu Extremul Orient

Conferința internațională, pentru combaterea ciumei, prin luarea de măsuri preventive, convocată la Paris, și care se va întruni luna viitoare, are de împlinit o chemare mai mare decât se credea săptămâna trecută. Misiunea ei va fi de a zădărnici conferința dela Irkutsk, prezidată de doctorul rus Malinovsky, care e contra unor severe măsuri preventive, ca să împiedece întinderea ciumei în Siberia pe baza, că măsuri de acestea ar provoca stagnațiunea complectă a comerțului în Siberia. Conferința dela Irkutsk nu are un caracter internațional. La ea iau parte funcționari și reprezentanți ai drumurilor de fer ai liniei de Est chineze precum și a liniei de fer Amur.

Câtă încredere poate pune Europa civilizată în serioșitatea desbaterilor conferinței dela Irkutsk, se poate vedea dintr'un articol al ziarului rus „Ruskoe Slovo”, ce s'a trimis din Vladivostok.

Din corespondența aceasta reiese că dr. Malinovsky e în desacord complect, deci pe toată linia, cu opiniunea tuturor străinilor din Extremul Orient, așa încât corespondentul nu hesită de a spune, că toată conferința dela Irkutsk nu e decât o înscenare de mandarini și de șantajști ai administrațiunei rusești, puși în dilema: ori să lase expusă Siberia stagnațiunei, interzicând brațelor chineze să lucreze la minele, drumurile de fer și alte lucrări publice din Siberia, ori să riște invasiunea unei epidemii.

E deci de toată urgența, ca guvernele europene să intervie în contra acestei stări de nepăsare și culpabilă indiferență a autorităților sanitare din Siberia, ce-și bat joc de sănătatea europenilor. Se vede că și ele și-au dat mâna cu Chinezii, cari sunt decși să propage ciuma, aruncând cadavrele ciumașilor lângă misiuni și spitale ale călugărilor europeni pentru a-i contamina și pe ei.

Cronica feminină.**Școalele noastre de fete**

Lumea de azi cere tot mai multă lumină și cultură. Respânditorii de frunte ai luminei și culturai sunt școalele.

Așadar cu drept cuvânt se poate pune în discuție cauza școalelor românești de fete, nu numai pentru numărul lor mic, ci și pentru că a sosit vremea, ca școalele de fete ale noastre să repare multe pierderi pricinuite prin creșterea de pân'aci a femeii române.

Intrebarea de căpetenie e: cum are să fie întocmită o școală românească de fete pentru a-și împlini chemarea?

Răspund la aceasta întrebare sprijinită pe cuvintele unui mare învățat Român și om de inimă. (N. Iorga: Viața femeilor în trecutul românesc).

„Școlile de fete nu pot fi decât de patru feluri, cari nu trebuie a se amesteca:

Școli de lux, pentru bogăți, ale căror fete n'au dreptul de a se înstrăina, în chipul cu ade-vărat scandalos, care revoltă astăzi, precum ele n'au dreptul de-a primi o cultură religioasă străină de legea familiei și a țării lor.

Școli de carieră, pentru ca să ajungă cineva la un loc de învățământ.

Școli de meserii, pentru a putea înlocui pe străini și în meseriile exercitate de femei.

Școli de cultură în adevăr femeiască: cultura inimii, cultura sufletului îmbogățit și făcut mai fin, mai ales prin literatură și artă, cultură practică, din aceea veche cultură, desprețuită azi, a anilor 1830, prin care femeia poate fi în ade-văr mângâitoarea bărbatului, obosit de lupte, mama unor copii, pe cari e chemată a-i pregăti pentru viață, stăpână adevărată între cele patru ziduri ale casei sale“.

Trebuie să fixăm împrejurarea, că d. Iorga scrie în locul prim pentru Țara românească. Dar îndemnurile sale se potrivesc la întreg neamul românesc.

Dar școalele de lux nu sunt pentru noi, cari nu avem o aristocrație de sânge ori de avere, — și e trist, că totuși în societatea noastră se ivesc pe alocurea aiere de lux aristocratic, ca o curată ironie a săraciei noastre.

Școalele de carieră nu le avem. Dar nici nu prea avem trebuință de ele, deoarece e de parte încă vremea, când femeia română să-și fi împlinit chemarea sa legată de cămin familiar, cu atâta prisos, ca să trebuiască a umbla după carieră politică.

Școale de meserii ar fi pentru Românii din Regatul ungar de înaltă importanță, dacă ar fi organizate pentru cât mai multe ramuri industriale și în combinare cu frumoasele noastre motive românești.

Ceeace ar fi însă de cea mai înaltă importanță pentru cultivarea femeii în raport cu viața neamului, ar fi ceeace zice d. Iorga: „Școlile de cultură în adevăr femeiască: cultură a inimii, cultură a sufletului îmbogățit și făcut mai fin...” școli, cari să fie inspirate numai de *respectul pentru sufletul femeiesc* pe de-o parte, iar pe de alta *cultura a tot ce este românesc*.

În privința aceasta nu mai încapă îndoială. Cel mult, dacă am adauga pentru precizarea mai de aproape a lucrului: instrucția și educația femeină românească în școalele noastre să se facă cu deosebită luare aminte la cele trei ramuri de frunte ale chemării femeii: ca soție, mamă, gospodină.

Cum își împlinesc școalele noastre de fete chemarea de a educa în acest înțeles, e chestie deschisă, care lasă mult de dorit. Dovadă multele neajunsuri experiate în viața noastră socială și culturală. Ar fi de dorit, ca ochii obștei românești, să fie deschiși asupra scăderilor de acest fel și a *cauzei*, din cari provin, deoarece nu e chestie bagatelă aceea, cum se crește femeia de azi. Experiențele dovedesc însă și aceea, că activitatea cea mai serioasă a școalelor e stânjenită une-ori de educația familiară „modernă”, care tinde a crește copilele mai mult cu alintări, decât cu mijloace disciplinare serioase... Și se pare, că uneori școalele n'au curajul de-a face afrent acestui curent.

În scurt vreau să zic cu aceasta, că școalele noastre de fete pe lângă activitatea lor obișnuită după anumite planuri de învățământ și regulamente, ar trebui să nu piardă din vedere nici stările reale ale vieții noastre românești cu toate scăderile și trebuințele ei. Ar trebui să nizuiască de a familiariza fetele cât mai mult cu ideea, că împlinirea datorințelor e lucrul de cel mai înalt preț în viață; și că moderația pretențiunilor față cu viața este un adevărat izvor de fericire.

Iar când e vorba de a întruchipa aceste două idei în viața școalelor noastre de fete, școalele să ia atitudine hotărâtă contra ideilor și influențelor străine și ruinătoare, cari apucă a ne distruge societatea în forma ademenitoare a spiritului de modă: lux și distracții cu orice preț.

Nu mai puțin ar trebui, ca școalele să iasă din imposibilitatea, în care de multe-ori ajung față de prejudițiile părinților, luminându-i, că fetele nu le aparțin numai lor, ci și societății și neamului și prin urmare și alții, îndeosebi institutele de educație au îndreptățit cuvânt la creșterea lor.

Până ce școalele noastre de fete nu se vor afirma și în direcția sus arătată, puțin bine putem aștepta pe urma lor.

Românca.

Vorbirea

cu care Doamna prezidentă Cornelia Deac a deschis adunarea generală din 26 Febr. a. c. a „Reuniunii femeilor rom. din Blaj“

Onorată adunare generală!

Despre femeia cuminte se zice, că ea ar fi oglinda casei, în care se reoglindează toate faptele ei bune și frumoase; se zice, că ea ar fi ingerul casei sale, care cu multă gingășie veghiaza peste familia ei întregă, ea este magnetul, care atrage în jurul său pe ai săi.

Rolul principal în familie îl are bărbatul, el are sarcina grea de a munci, a agonisi pentru susținerea familiei sale.

Dar rolul femeiei în familie încă nu e de mai puțină importanță, căci femeia care este călăuzită de glasul conștiinței, și care are tărie, și firmă voință de a învinge impulsia momentului, care este în stare a sta neclintită în fața valurilor la care este expusă, ia asupra sa partea cea mai grea a datorințelor. Despre acea femeie se poate zice, că își cunoaște chemarea sa, și că este energică în urmărirea ființei vieții sale; dar energia femeiei în familie trebuie să fie blândă și încurajatoare, să încălzească inima familiei sale ca o zi senină de primăvară, și cu influența ei pătrunzătoare ce o are asupra mititelor băieți, să le dea o directivă pentru viață.

Cetisem într-o publicație, (Unirea femeilor române) lucrarea unei dame, în care se zice: „viața, ce o trăim este cu mult mai amplă și mult mai intensă decât se pare, trăim în momentul de față o viață ce a fost trăită înainte de a ne naște;“ va să zică viața, care au dus-o părintii noștri, cu deosebire mama noastră aceea a fost oltuită și în noi, acelea moravuri le-am ereditat și noi, noi continuăm viața corectă sau rea a celor, ce ni-au dat-o; „și trăim o viață dincolo de mormânt, pe care vor duce-o ceice vin după noi“. Adecă din viața noastră va crește viața copiilor noștri, aceea va fi rădăcina vieții lor.

Cu câtă băgare de samă, și cu câtă îngrijorare nu trebuie deci să o grijim; mare și grea răspundere! „A întâi credința în bine, a înălța moralitatea, a face să crească idealuri în inima omenească, hotărît este rolul și chemarea femeii;“ dela ea isvoreasc, dela ea sunt erizite îndemnurile, bune sau stricacioase, ea ca mamă, ca prima educatoare are, și a avut totdeauna cea mai mare putere, cea mai mare influență asupra copilașilor săi, ea le-a format inima și întreg sufletul lor.

Marele filozof Ruskin zice: „nu e nici un rău pe lume, nu e nici o nedreptate fără ca voi femeilor, să nu fiți răspunzătoare de ea, nu că ați fi provocat-o, dar nu ați împedat-o“. Tot el zice: „ce minunat e să vezi o femeie cu sentimentele inocente în inima ei, când iasă în grădina cultivată de ea, și se joacă cu podoaba florilor îngrijite de ea, le ridică capetele lăncezite cu surâsul ei fericit, și nici un nour pe fruntea ei, căci ea este un mic zid în jurul locului ei de pace“.

Ce asemănare frumoasă e aceasta, care într-adevăr se potrivește, că mama își găsește cea mai mare fericire, în grădina familiei sale.

Mijlocul cel mai important, prin care o mamă, poate influența asupra inocentelor suflet, începând din frageda etate a copilașilor săi este religia; ce tablou splendid e, o mamă îndeplinindu-și cu duioșie datorința de creștină, strângând la sânul său pe micuțul, cu zâmbetul îngeresc, cuprins de mângăierile nevinovate, așezându-i la oaltă mânuțele gingașe pentru a-l învăța prima rugăciune. Dar durere, aceasta datorință, în timpul modern de azi, foarte des este privită ca ceva lateral; azi domnește deviza, să fie bani, să petreci, „să știi, că ai trăit“, căci o viață de muncă, un cumpăt, o cruțare, e o moarte vie.

În deosebi este de mare urgență a deda copiii la cruțare. Cu deosebire noi Români trebuie să numărăm bine părăluțele, și în locul prim noi damele să ne facem din aceasta chestie de conștiință, căci noi suntem mai expuse, și mai stăpânite de ghiarele modei și a luxului, care mult neceaz și dezastru naște în căminul familiar. Nu zic să rămânem cu totul de lume, nu! Doamne păzește! Numai să ne legăm morțiș de launele și capriciile nebunaticale ale modei, și a luxului, care ruinează agoniseala bărbatului, care în sudoarea feței muncește pentru familia sa. Să luăm exemplul dela Nemți, cari deși dispun de averi neasămănat mai mari, decât cele ale noastre, totuș sunt foarte cruțători, și desprețuesc luxul.

De dorit ar fi deci, ca noi damele să stăruim într-acolo, ca să dispară în câțva luxul nebunesc, care domnește azi și între noi, și să ne silim a însuși măiestria de a ne găti toaletele și celea de lipsă dragă, cu gust, dar cu mai puțin parale, să nu reflectăm tot la lucruri scumpe și de mare preț, să ne mulțumim și mai modest. Cu deosebire noi Românele dela orășele și dela țară, cari cu toatele ne cunoaștem, ne știm nevoile, năcazurile, pentruce să mai rivalizăm în desvoltarea luxului.

Mai de dorit ar fi să înaintăm materialicește, să ne silim din toate puterile, să ne păstrăm in-

stituțiunile, reuniunile românești, să desvoltăm așa o activitate, ca să înainteze, să înflorească, ca astfel să putem progresa în cultură.

Deci să ne învățăm noi copiii noștri să își păstreze cu sfințenie și scumpătate credința și o limba strămoșească, să-i dedăm a păstra ce vor câștiga, și să păstreze ce au câștigat părinții lor, căci bună e zicala bătrânilor, „e mai greu a păstra, decât a câștiga“.

La cruțare să ne învățăm noi fetele noastre, și atunci generația venitoare va fi scutită de greutățile și grijile, cari apasă umerii Românului. Închin cu cuvintele voiește și vei putea! După cari declar a 41 adunare generală de deschisă.

*

Publicul ascultător a rămas impresionat de acest frumos cuvânt de deschidere și a onorat cu aplauze reflexiunile interesante ce le cuprinde.

R. S.

E nouă moda rochiilor-pantaloni ?

E firesc, să ne întrebăm dacă rochia-pantaloni este nouă sau e o simplă revenire la încercări mai vechi.

Din informațiile, pe cari apariția rochiei pantalon le-a provocat, rezultă, că noua modă este... veche. Regina Maria Antoanetta purta un costum de cavalcade, care nu se deosebia de loc de rochia-pantaloni.

O încercare veche pentru lansarea actualei mode s'a mai făcut pe la începutul secolului trecut. În „Journal des Dames“ din 1810, ni-se dau interesante amănunte asupra unei încercări de rochie-pantaloni. „Am întâlnit — scrie cronicarul acestui ziar — pe una dintre doamnele noastre în pantaloni și în haină scurtă de croială bărbătească și nu-mi închipuiesc să existe ceva mai degradător. Nu mă gândesc la formele feminine, care nu se potrivesc cu hainele bărbătești și nu mă izbește ridicolul, ci mă tem de libertatea asta desmățată. Ce altă părere să am despre o femeie cu ochi aprinși și mâinile în buzunarul pantalonilor?“

Iar un model apropiat de rochia-pantaloni este și acela al biciclistelor, care lasă toată libertatea corpului conducătoarei, model, pe care l'a văzut oricine fără să se indigneze ori să rămână surprins de croiala lui.

Iată prin urmare, că nici noua modă nu mai este nouă, — ci o reeditare a unor vechi încercări. On revient toujours... și mai ales în materie de mode se revine cam deseori la vechile modele.

E întrebarea dacă noua modă se va putea de data asta lansa cu mai mult succes, decât la începutul secolului trecut.

DIN ROMÂNIA

Intrunirile din Capitală

Intrunirea conservatoare din Căramidari în vederea alegerilor dela colegiul II de Cameră.

Conservatorii au ținut aseară o întrunire la cunoscutul preot Take Popescu, în cartierul Căramidari. Au luat parte un mare număr de alegători din partea locului.

Au vorbit d-nii C. Bacalbașa, dr. Herăscu, dr. Giani, inginer Many, N. Popovici și Sabba Ștefănescu, candidați ai partidului conservator la colegiul II de Cameră, d-nii N. Florian, prof. dr. N. Tomescu, Mihail Cantacuzino, ministru de justiție, Bruteanu, dr. Cugler, avocat I. Petreanu și Drăgoi.

Intrunirea dela Obor.

O altă întrunire conservatoare, tot în vederea alegerilor pentru colegiul II de Cameră s'a ținut la hotel Solacolu (Obor).

Au vorbit candidații guvernului la acest colegiu în Capitală și d-nii Mih. Cantacuzino, ministru de justiție și prof. dr. N. Tomescu.

Intrunirea socialistă dela Dacia.

Partidul social-democrat din Capitală a ținut aseară, la orele 9, la Dacia, o întrunire, sub prezidenția d-lui I. C. Frimu. Asistă numeroși muncitori și cetățeni. La deschiderea întrunirii, corul mișcării intonează imnul „Internaționala“ cum și alte imnuri din repertoriul socialist.

D. I. C. Frimu, primit cu aplauze la tribună, spune, că d. Carp a avut perfectă dreptate, când a zis, că cere guvernul, și-și formează apoi partidul. Nu există voință cetățenească în această țară și nici demnități, pentrucă alegătorii sunt pururea cu guvernul. Se va da dovadă, dacă colegiul II e mai independent și cetățenește mai demn.

Citește un manifest guvernamental către muncitori și-l ridiculizează. Indeamnă pe muncitori să nu se încreadă în acest manifest, pentrucă totdeauna guvernării și-au bătut joc de popor și au scumpit traiul. Muncitorii trebuie să fie mâine adevărați propagandiști, cari se îndemne pe cetățeni să voteze împotriva tuturor partidelor.

D. Filipescu spune că alegerea lui Racovski va fi o înălțare a muncitorimei din România în ochii Europei civilizate.

D. Gh. Cristescu e primit cu strigăte de „Trăiască tovarășul Cristescu!“. Vorbitorul își exprimă bucuria, că d-nii Ioan Brătianu și Const. Dissescu, pe cari îi numește prigonitorii poporului, au căzut la alegerile colegiului I de Cameră. Acum, în preziua alegerilor colegiului II, e pentru muncitorime prilejul să dovedească cetățenilor, că de când partidul muncii a apărut pe arena politică, o mentalitate nouă se constată la cei de sus. Partidele încep să se plece spre muncitori făcându-se, că ascultă și de nevoile lor, nu pentru că-i doare sufletul pentru popor ci spre a-i amăgi din nou.

Vă cere votul — spune d. Christescu — un plăpumar, dar și ministrul Delavrancea a fost plăpumar. Nu importă meseria ta, ci ideile ce le profesezi.

Vorbind apoi de d. Gherea, acesta, care se afla în sală, e aclamat. „Ceilalți cari solicită azi voturile voastre sunt guvernării, cari nici până acum nu v'au făcut nimic. Ce bine v'a făcut d. Socec, care se pretinde părintele muncitorimei? Doar în atelierele acestui domn s'a început greva tipografilor. Nici un vot în urnă pentru acest om care v'a insultat“.

Vorbind de d. N. Fleva, se întreabă de ce n'a intervenit în favoarea d-rului Rakovschi.

Arată apoi peripețiile prin cari d-rul Rakovschi a trecut în ultimul timp. Pentru ce d. Marghiloman n'a reparat nedreptatea ce s'a făcut lui Rakovschi, când o recunoștea? Pe ziua de 21 va fi expulzat, căci nici guvernului de azi nu-i convine. Să-l apărăm deci și mâine, dacă nu ne vor vota pe noi, să-l voteze măcar pe doctorul Rakovschi, ca mâine seară să aflăm că el este deputat. Cu chipul acesta decretul de expulzare va fi anulat și Rakovschi va fi al țării lui.

D. Popp vorbește contra militarismului și capitalismului și îndeamnă pe cetățeni să voteze pe candidații socialiști.

D. D. Marinescu e întâmpinat cu strigăte de „Trăiască Marinescu!“

Vorbind de sporirea salariilor la funcționari, susține, că ei trăesc în cel mai negru hal de mizerie și că promisiunile guvernului sunt numai amăgiri. Un număr foarte mare de funcționari primesc până la 300 lei lunar, iar un foarte mic număr din ei primesc salariile cele mai mari, dupăcum se vede după o statistică oficială. Astfel, 40.273 primesc lunar mai puțin de 50 lei; 40.780 dela 50 99 lei. Pe de altă parte 1704 primesc dela 400 500 lei lunar, 449 primesc 600 700 lei, 284 primesc până la 1000 lei, 177 dela 1000 lei în sus, numărul lor îndoindu-se și întreindu-se în ultimii ani. Să nu mai aibă deci micii funcționari încredere în cei ce le solicită voturile azi.

Incheie îndemnând pe cetățeni și muncitori să acorde voturile lor candidaților socialiști și d-lui Vasile M. Kogălniceanu, despre care spune, că e un democrat sincer și convins.

Intrunirea s'a terminat la orele 12 noaptea.

L. I.

Litere — Arte — Științe

MARCHIDANII

*De zeci de ani îi suferă poporul
Atras de mărunțisuri lucitoare,
Mistificante, false și ușoare —
Pe cari le svârli în cale cu piciorul.*

*Din sat în sat își plimbă ei bagajul
Și îl desfac prin numeri de gazetă,
In timp ce alții 'nvârt câte-o flașetă
Spre a-și câștiga clienții și tirajul.*

*Guvernu-i tolerează 'n astă țară,
Cu prăjituri de stat îi ospătează —
Comerțul ambulant le prosperează,
Ori cât sunt de blasfem și de ocară.*

*Cum ne-am mira, că ei își torn palate
Și ne insultă cinstea și-idealul,
Cercând să ne dărâme pedestalul
Pe care stă eroica cetate?*

*Dar cazna lor ridiculă-i și vană;
Poporul i-a 'nțeles, — și înțelege
Că dacă n'a găsit vre-o altă lege,
Asvârle'n ei ca'n ciori și-i ia la goană!*

Alex. St. Vernescu.

„Reuniunea de cântări din Brașov“

I.

— Repriviri, constatări și concluziuni

Februarie v. 1911

Ziarul „Românul“ a publicat nu de mult o corespondență din Brașov, în care ni-se spunea între altele de niște străduinți laudabile ce se depun pentru reactivarea secțiunii muzicale a „Reuniunii de gimnastică și cântări“ din Brașov. Cu câteva zile înaintea apariției acestei corespondențe am adresat și eu o scrisoare călduroasă unor prieteni din Brașov, în care am relevat importanța și necesitatea acestei reactivări în preajma jubileului de 50 ani a reuniunii brașovene și am indicat unele căi și mijloace, cari, după părerea mea, ar fi potrivite să contribuie la renașterea vechei noastre reuniuni.

Dela apariția corespondenței din „Românul“ au trecut câteva săptămâni fără să se mai facă amintire de reuniunea noastră. Am aflat însă, că chestiunea reactivării reuniunii de cântări din Brașov este mult discutată în unele cercuri ale societății brașovene, ceea ce îmi servește ca dovadă, că se simte necesitatea unei premeniri în direcția aceasta și tocmai azi cetesc în „Gazeta Tr.“, că d-na Elena A. Popoviciu din Brașov a solvit taxa de 200 cor. ca membră fundatoare a reuniunii de cântări, prin care dar distinsa noastră matroană a voit desigur să dea un îndemn societății brașovene pentru a pune în picioare cu un ceas mai iute vechea noastră instituție culturală-socială.

Zilele aceste mi-a sosit în fine și răspunsul mult așteptat la scrisoarea, ce-o adresasem prietenilor din Brașov. Ea nu mi-a adus însă solia dorită, ci o nouă desamăgire, care mult îmi amărăște traiul, pe care sunt nevoit a-l duce în dosul unor ziduri mohorâte. Prietenii îmi scriu, că în împrejurările de față nu se poate face nimic cu reuniunea. Cauzele ar fi multe și felurite: nu-s cântăreți, dar nici cântărețe, iar cei ce ar fi preferă mai bucuros jocul de cărți sau alte distracții decât să cerceteze repetițiile. De altă parte dl. Dima numai cu greu va renunța la punctul său de vedere în chestia reinvierii „convențiilor colegiale“, pe cari le-am împrumutat dela compatrioții noștri germani și de cari de altfel chiar și Șași nu știu cum se scape et. etc.

Cam acesta e tenorul răspunsului prietenilor mei din Brașov,

În cele ce urmează voi căuta să combat afirmațiunile de mai sus, voi înșira fapte și voi numi persoane chiar cu rizicul de a supăra și conturba pentru câteva clipe liniștea prietenilor și cunoscuților mei, cari își petrec sările lungi în aerul mai mult sau mai puțin inficiat al cafenelor și al casinei noastre în jurul biliardelor sau al meselor de cărți. Înainte însă de a așterne pe hârtie păreri mele, cred la loc a permite câteva observări și constatări generale, cari privesc mai de aproape viața socială și culturală a Românilor brașoveni.

Nouă, Brașovenilor, ni se potrivesc de minune vorbele: La noi în Brașov, ca nicăiri! Cu toată ghița, care ne ține înclăștate inimile paralizându-ne orice acțiune solidară în chestiuni de însemnătate vitală — fie pe teren politic, cultural sau social — am ajuns să fim în anii din urmă grozav de simțitori, ori decâte-ori ar încerca cineva în mod mai obiectiv să trateze o chestiune, care privește viața din Brașov.

Au fost vremuri — spun bătrânii noștri — când Brașovul nostru era adus ca o pildă de viață solidară românească. Domnia pe atunci — ni se spune — o dragoste și o înțelegere cum mai rar. Dăscălimea, comerțianții și industriașii noștri mergeau mână în mână și își era mai mare dragul să privești la manifestațiunile lor pe toate terenele vieții publice. Totul era în floare: instituțiuni culturale, baluri, petreceri, scurt zis era o dragoste și o înțelegere ca 'n povești...

De-atunci, durere, multe s'au schimbat! Vor fi desigur și alte motive, cari au contribuit la această schimbare grozavă, cauza principală o află însă în luptele, cari s'au dat cu câțiva ani înainte în jurul bisericii Sf. Nicolae și a școalelor din Brașov. Nu este nici locul, dar nici timpul potrivit, ca să trec în revistă fazele acestei lupte, a cărei amintire planează încă asupra capetelor noastre. Vreau să amintesc pe scurt numai efectul acestor lupte, cari stau în legătură și cu stagnarea reuniunii de cântări. Rezultatul acelor lupte a fost deslănțuirea unor patimi nemaipomenite. Lupta, care se dădea, nu mai era o luptă principiară, ci era o luptă pe viață și pe moarte între anumite persoane. Ura între luptători era atât de sălbatică încât cei atacați, fie pe drept; fie pe nedrept, își îndreptau, în lipsă de alte arme, atacurile lor chiar și asupra sanctuarelor familiare, cea mai scumpă comoară a unui om. Urmările au fost grozave, dar — omeștești. Cei atacați atât de greu, nevrând sau neputând să se folosească de bătă sau de revolver, s'au văzut nevoiți să-și caute reparația onoarei, trasă în noroi, în fața autorităților judecătorești, și s'a pornit atunci pelerinajul trist și lung al celor atacați și al agresorilor pe la curțile cu jurați din Târgul-Murășului, pentru ca să le facă cizmarii săcuiești din acea curte — dreptate... Un epilog mai dureros al luptei pătimase între frații de acelaș sânge și aceeaș lege, nici că se poate închipui!

În fine, precum știm, s'a făcut o „pace“, sau mai bine zis s'a impus o „pace“ din partea forurilor noastre superioare bisericesti cu gândul bun, ca să se pună capăt unei stări anormale și atât de păgubitoare intereselor unei societăți așa de importantă, cum este cea a Brașovului. „Morți“ n'au căzut în această luptă fratricidă, cu atât mai mulți „răniți“ însă poți să întâlnești încă și azi pe străzile Brașovului „Pacea“ n'a putut extermina cu desăvârșire germenul urei, nu de jaba ne fâlim doar cu zicala: „Românul ține minte!“ Iubirea și solidaritatea de odinioară au cam dispărut. Cei cari cu câțiva ani înainte s'au stimat, ba erau chiar prieteni la călăramă, azi sunt dușmani sau cel puțin își merg din cale, iar prietenii de odinioară, cari n'au rupt cu totul contractul între ei, deși ar dori poate să reinvieze vechea lor prietenie, nu prea cutează, căci venind vorba la trecut, par'că se ivește între ei o fantomă, care-i face să treacă iute la ordinea zilei asupra unui capitol atât de nenorocit din viața noastră brașovenească.

De sine înțeles, că ura și supărările provocate de aceste lupte, s'au resimțit cu deosebire și în sinul instituțiilor noastre culturale-sociale din Brașov. Lupta între partide s'a transpus și în so-

cietățile amintite. Urmarea firească a fost stagnarea activității acelor societăți, cari în primul rând erau chemate să consolideze viața socială din Brașov. A suferit cu deosebire mult reuniunea de cântări, care din mândră ce-a fost odinioară a început să se ofilească, iar astăzi ea doarime de ani de zile onoare secției de gimnastică. S'au făcut în diferite rânduri încercări de-a o susține, ba pe timpul adunării generale a „Asociațiunii“ ținută în 1906 la Brașov și pe timpul expoziției din București ea a dat sub conducerea maestrului Dima, semne de tot frumoase de viață și de activitate artistică; în curând însă însuflețirea a început se scada în măsura, în care reuniunea era luată la țință de acei, cărora conducătorii de-atunci ai reuniunii nu le erau pe plac. Aversiuinea în contra conducătorilor reuniunii era atât de mare, încât prestațiunile coriștilor erau în public ridiculizate, iar conducătorii de-adreptul calumniați. Dacă nu mă înșel încă și astăzi — deși au trecut câțiva ani — este în curgere un proces de calomnie intentat de maestrul Dima în contra unei foi locale din Brașov pent.u un articol defaimant.

În timpul mai nou s'au făcut deasemenea câteva încercări mai timide de-a reactiva secția muzicală, dar fără rezultatul dorit. Și unii și alții simt o muștrare oarecare în urma dispariției reuniunii, dar cei dornici de muncă nu se pot încă avânta la o faptă hotărâtoare, poate tocmai pe motivul, că n'au încă destulă încredere în sine și în societatea brașoveană.

Lupta, care s'a dat în jurul instituțiilor bisericesti și școlare din Brașov, nu s'a putut nesocoti nici din partea ziaristiceii noastre și cu deosebire, nu din partea vechiului nostru organ „Gazeta Transilvaniei“, care ca ziar brașovean, era în primul loc chemat să-și spună cuvântul. Desfășurarea și fazele acestor lupte trecute și prin ziarele noastre le cunoaștem în deajuns. Ele au încetat deabia după dictarea „păcei“. Cu deosebire „Gazeta Tr.“ a observat dela dictarea „păcei“ încoace, o atitudine de tot rezervată, nevrând să mai contribuie și ea la ațitarea spiritelor iritate.

Aceeași rezervă și-a impus-o „Gazeta“ și față de alte chestiuni locale, convingându-se cu timpul, că orice articol, care privește mai deaproape viața internă a Brașovenilor, fie scris chiar cu cele mai bune intențiuni, va fi răstăl-măcit în chip și fel, producând din nou sânge rău.

Perzistând în această atitudine, impusă de „dragul păcei“, „Gazeta“ a ajuns însă într-o situațiune de tot ciudată, față de chestiunile brașovene. De câte-ori se ivia câte-un lucru sau vre-o întâmplare, care privia pe Brașoveni și care în împrejurări normale trebuia relevată în publicitate, noi cei dela „Gazeta“, ajungeam între ciocan și nicovală. Noi toți doriām să ieșim în publicitate cu acel lucru, dar ne temeām, că vom turbura din nou „pacea“. Și ce nu face omul de „dragul păcei“?! Așa și noi. De obicei făceām și înghițiam hapul amar, ca să nu fim stigmatizați de tulburători. Dar să aduc un exemplu clasic! În toamna anului trecut, administratorul protopopiatului Brașovului, a îndemnat câteva comitete parohiale din comunele protopopiatului Brașovului, cari hotărâseră cu însuflețire să susțină școalele lor din mijloacele proprii, să renunțe la hotărârea lor și să ceară ajutor dela stat. Faptul acesta era un secret public. „Gazeta“ a invitat atunci pe d. administrator printr'o notă apărută în foaie, să lămurească procederea sa curioasă. D. administrator n'a răspuns nimic, iar „Gazeta“ a — tăcut. A tăcut și de astădată tot de „dragul păcei“, căci stam în preajma alegerii de protopop, și deschizând focul în contra d-lui administrator, ni-s'ar fi putut face imputarea — și asta cu siguranță — că facem indirect reclamă pentru alt candidat la protopopiat.

Tot pe astfel de motive, „Gazeta“ nu s'a ocupat cu chestiunea ardentă a reuniunii de cântări, ca — spunând unele adevăruri mai advere — să nu provoace supărări în speranță, că cu timpul reuniunea se va renaște din cenușa ei proprie. O singură dată, „Gazeta“ a mai dat loc

unui articol-apel, semnat de președintele actual al Reuniunii dr. A. Bogdan, dar și acest apel a răsunat în pustiu și a produs tocmai contrarul dela cele dorite, fiindcă mulți s'au simțit atinși de unele afirmațiuni mai puțin plăcute, dar scrise cu multă dragoste pentru viitorul reuniunii noastre de cântări.
Victor Branișce.

CRONICA ARTISTICĂ

Debutul d-lor Mărcuș și Crișian la Viena

Bursierii „Societății pentru fond de teatru român”, d-nii Ștefan Mărcuș și Ionel Crișian, elevi la Academia i. r. pentru muzică din Viena au debutat public în șirul reprezentațiilor aranjate de Academie săptămâna trecută și care au fost un fel de pregătire la examenele finale ce consistă în predarea completă a unei piese muzicale din repertoriul Operei muzicale.

D. Ștefan Mărcuș a cântat în seara primă (18 Februarie n.) părți din Opera „Zar und Zimmermann” de Lortzing (1801—51) și „La Favorite” de Donizetti (1797—1848); în seara a doua (la 21) rolul lui Hoffmann în actul III al piesei de Offenbach (1819—80), un duet în actul II din opera „Der Waffenschmied” de Lortzing, asemenea din „Lakmé” de L. Delibes (1836—91), și din piesa „Les dragons de Villars” de A. d. Maillart (1817—71), în seara ultimă (25 c.) rolul lui Gennaro în „Lucreția Borgia” de Donizetti, actul II și al lui Lyonel în opera „Martha” de Flotow (1812—83) din care a fost reprezentat actul II. în întregime. D. Mărcuș a ținut deci aproape toate rolurile principale pentru tenor liric; a avut între ele și partii grele, cum pentru exemplu cea din Lakmé unde a obținut un succes foarte frumos alături de d-șoara Tinka Wesel, care s'a dovedit gloria Academiei în acest an (cântând aria cea mare din actul al doilea cu o măiestrie care a extaziat publicul rece de „examen”). Asemenea foarte bine a fost d. Mărcuș în opera de Flotow, și actul II din „Martha” a fost împreună cu cel din „Lakmé” și cu cel din „Tannhäuser” de care va fi vorba îndată, din cele mai desăvârșite manifestări produse în cursul celor trei seri. (Amintim că d. Mărcuș cântă deja la Teatrul popular un act din „Madame Butterfly” de Puccini după culise, în timp ce pe scenă se joacă comedia „Gardistul” de Molnár).

D. Ionel Crișian a avut numai o parte însemnată în întreg programul, dar aceasta suficientă pentru a manifesta talentul său de artist: ca Wolfram în „Tannhäuser” de Richard Wagner, actul III. Sunt, în deosebi la bariton, voci puternice, cari sună plăcut în tonurile de mijloc, dar nu păstrează aceiași culoare în toate registrele; glasul d-lui Crișian are în întreagă extenziunea sa același timbru deosebit, care captivează dela început. Se adaugă felul său de interpretare, deja caracteristic, foarte grijit, fin nuanțat și în care totdeauna se zărește o notă personală, o individualitate prețioasă. Ionel Crișian este temperament de artist. Sufletul său disolvându-se în melodiile ce interpretează, le mărește frumusețea, le dă un farmec nou; aria luceafărului („Oh, du holder Abendstern...”) a fost foarte atent ascultată de acest auditoriu vienez de veche cultură muzicală, care părea a fi uitat că are înaintea sa pe un începător.

Ce privește partea dramatică, putem afirma că artiștii noștri n'au fost întrecuți, și chiar că s'au prezentat mai bine decât toți ceilalți. D. Mărcuș a fost excelent în toate opt creațiunile sale. Iar d. Crișian un Wolfram distins și de toată gingășia.

ECONOMIE — INDUSTRIE — COMERT

Industria la domiciliu în România.

Industria la domiciliu (Verlagsystem, Hausindustrie), este acel sistem de exploatare industrială, în care un întreprinzător ocupă un număr mai mare de lucrători, nu în atelierul său propriu, ci la domiciliul lor. Acest sistem industrial lasă la început nemodificat modul de producție, mărginându-se la organizarea pieței. Lucrătorii sunt sau meseriași de odinioară, cari în loc de-a mai lucra pentru mai mulți consumatori, produc pentru negustor; sau sunt lucrători salariați de odinioară care primesc materia primă dela negustor, în loc dela consumatori, ca mai înainte; sau sunt în sfârșit familii de țărani, cari produc lucrurile casnice de odinioară ca marfă de târg, care ajunge prin intermediul întreprinzătorului în comerțul mondial. (Vezi desvoitarea tespetică în K. Bücher, Entstehung der Volkswirtschaft).

Nu se pot urmări precis începuturile industriei la domiciliu în România. O observație a lui Carra că Țiganii rătăcitori lucrau în a doua jumătate a sec. XVIII „farfurii și linguri de lemn pe comptul negustorilor”, indica una din rădăcinile lui. A doua este fără îndoială — după cum s'a și demonstrat într'una din „Cronicele precedente — industria casnică”. Și a treia este semi-meseriile breslașe, după cum rezultă din statutele breslelor, cari în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea îngăduie d.p. croitorilor și altor semi-meseriași a lucra pe comptul negustorilor.

Conform acestor începuturi, avem azi și în România 2 ramuri ale industriei la domiciliu — una țărănească și alta orășenească.

În această „cronică” ne vom ocupa de industria la domiciliu țărănească.

La țară se prelucrează în industria la domiciliu mai ales lemnul, pământul, papura, lâna, bumbacul și mătasa. De obicei producătorul își procură singur materia primă, întru cât este vorba de un product ieftin, ușor de găsit (lemnul, lutul, papura); dacă este vorba de o materie scumpă, și care nu se poate găsi în sat totdeauna, procurarea ei este în sarcina întreprinzătorului de la târg (mai rar lâna, mai des firele de bumbac, mătase, arniciu etc.) Instrumentele aparțin în genere producătorului.

De obicei nu se lucrează după model comandat, totuși industriașii își adoptează lucru cerințelor pieței, a cărei direcțiuni li se impune de „societățile pentru încurajarea industriei casnice”, întreprinzători, agenți, factori etc. Mai ales lucrul femeilor urmează după prescripțiile celor enumerați mai sus. Aceasta se raporta la păstrarea modelurilor românești, cari au fost reînviată prin activitatea „societăților pentru încurajarea industriei casnice”, ș'a ajuns o nouă modă a doamnelor românești. Conform acestei mode primesc țărănecele modele, a căror executare — dată fiind primitivitatea tehnicii lor — este adecă greu de îndeplinit.

Adeseori industriașii iarăși lucrează pe socoteala lor, chiar și desfac o parte din produse la târg, consumatorilor, dacă nu le-au fost cumpărate încă din sat de precupeți. Negustorii de târg nu fac adeseori comenzi, căci este mai de folos pentru ei, sau să trimită precupeți în sate la timpul plății dărilor, sau să aștepte sosirea țărănilor încărcăți de mărfuri, ca să-i exploateze cât mai intensiv.

O organizație desăvârșită, prezintă producțiunea la domiciliu a femeilor. Punctul ei de plecare este adunarea modelelor, către care se îndreaptă activitatea principală a întreprinzătorului. Aflu un nou model românesc vechiu, înseamnă a asigura câștig bun întreprinzătorului. Modelul și materia primă potrivită se procură în-

dustriașilor, care îl execută cu instrumentele lor. Întreprinzătorul desface produse prin intermediari. Câte-odată primește și comenzi. Adesea lucrează pe socoteala negustorilor din Capitală. El se stabilește într'un centru al industriei casnice.

Se mai întâmplă, că între lucrătorii cărași și întreprinzătorul comercial, se întrepune o maistră, care-și are atelierul ei, în care ea dă de lucru la lucrătoare cu instrumentele ei. Dar această maistră cu atelierul ei desface și singură produsele direct la consumatori.

Industria la domiciliu țărănească, este răspândită mai ales în județele de munte ale României. Piața de desfacere se întinde peste granițele țării în Anglia și Germania, fără să se fi dezvoltat atât cât ar fi cu putință și de lipsă întru progresarea industrială a țării.

În această industrie, bărbații reprezintă următoarele ramuri: a lemnului, a slariceii, coșăriei și rogojinăriei, iar femeile: torcătoria, țesătoria și brodată cu anexele lor.

De oare ce, dupăcum s'a zis lucrul femeilor a ajuns la o organizație specială, să vedem mai de aproape în ce constă ea.

Mai întâi se observă o specializare accentuată în diferitele lucrări, pe lângă o localizare a diferitelor ramuri de producțiune. Țesătoria de covoare s'a despărțit de țesătoria de pânză; între țesăturile de covoare s'a descoperit diferitele tipuri, dupăcum diferitele părți ale portului național se lucrează de diferite sâtențe specializate ș. m. d. Pe lângă aceasta și între intermediari s'an împărțit funcțiunile, așa că se deosebește astăzi maistrul de atelier, de precupeț, de intermediar sau agent, de întreprinzător.

Spre a lămuri lucrurile printr'un exemplu, să descriem țesătoria de covoare.

Centre principale: Moroienii, Pietroșița și Câmpu-Lung. Aici se producea de mult timp pentru piață. Mai ales împrejurarea, că în cele dintâi două sate ca lucruri casnice, se produceau numai covoare pentru târg, a priit dezvoltării industriei la domiciliu. La aceasta a mai contribuit și lipsa de bani a țărănimii. Primele începuturi au un caracter cămătăresc pronunțat. Se da bani pe împrumut celor aflați în nevoie, cu îndatorirea de a plăti în natură — în produse casnice. Apoi încă de timpuriu s'au început precupeții. În sfârșit văpsitorul scos din atelier prin pătrunderea culorilor de anilină, și a primit activitatea în comerțanizarea vâlnișilor și scoarțelor țărănești.

În acest timp încearcă această industrie țărănească o criză din cauza concurenței fabricatelor străine. Țăranii încep a imita desenurile străine; ei reușesc doar a le reda în caricatură... Afară de aceasta întrebuințarea culorilor de anilină strică frumuseții coloritului, contribuind la desgustarea publicului de lucruri ale industriei românești. Publicul se deprinde tot mai mult de covoarele străine. Odată cu activitatea „societăților pentru încurajarea industriei casnice”, reînviată a frumosului românesc, prin ridicarea valorii artistice a produsului, reîncepu a se forma un public cumpărător, ceace îmboldi industria la domiciliu la forme de viață noi.

Azi se găsesc toate formele dela cea mai simplă a producțiunii țărănești pe socoteala proprie, desfăcută pe piața de precupeți, până la cea mai complicată a producțiunii organizate de întreprinzătorul capitalist prin intermediarii săi din localitățile de producțiune — dela un intermediar la mai mulți.

Așa se prezintă în trăsături mari industria la domiciliu țărănească în România din punct de vedere economic. Într'o „cronică” viitoare, vom schița industria la domiciliu orășenească tot din punct de vedere economic. Apoi se va putea desvolta aceeași chestiune din punct de vedere social.

Dr. V. N. Madgearu.

Mijlocește bani

pe ipotecă, amortisare
și cu cambii pe moșii, ori
case de chirie, sub condițiile
:: cele mai favorabile ::

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca nr. 8.

□ Casă proprie lângă filiala poștală. □

INFORMAȚIUNI

Arad, 4 Martie 1911.

De-ale noastre.

Ziaristic Incepând cu Nr. 9, ce ne-a sosit la redacție, foaia bisericească-politică „Unirea” din Blaj, care apărea săptămânal, va apare pe viitor *de trei ori pe săptămână*, anume: Marția, Joia și Sâmbăta. Ne bucurăm și-i dorim izbândă.

Societatea femeilor române din Caransebeș aranjează cu concursul „Casinei române” a „Reuniunii de cântări” și a elevilor dela institutul teologic-pedagogic în Duminecile postului sfințelor Paști un ciclu de *șezători literare*.

Prima șezătoare literară se va ținea *Duminecă în 27 Februarie* (12 Martie) 1911 la orele 3 după amiazi în localul Reuniunii de cântări, cu următorul program:

1. „Motto” ezechutat de corul Reun. de cântări.

2. „Cuvânt de inaugurare” rostit de dr. Cornel Cornean, secretar consistorial.

3. „Horă nouă” de N. Ștefu, ezechutată de corul Reun. de cântări.

4. „Mihail Eminescu”, conferință de Iuliu Vuia.

5. „Despărțirea” poezie de M. Eminescu, declamată de C. Buracu, cleric curs III.

6. H. W. Ernst Op. jo „Elegie” ezechutată la vioară de d-șoara Florica Lințu, cu acompaniament la pian, ezechutat de d-șoara Victoria Schiopu.

7. „Un sâmbure”, monolog predat de Petru Florianu.

8. „Pe-al nostru steag” de C. Porumbescu, ezechutat de corul Reuniunii de cântări sub conducerea lui Achim Ali-onțeș.

Publicul românesc din Caransebeș și jur este rugat a participa la aceste șezători, pentru reușita cărora se va face totul posibil. — Intrarea e liberă.

Convocare. „Reuniunea femeilor române din Arad și provincie” își va ținea *adunarea generală Duminecă, în 12 Martie* (27 Februarie v.) a. c. la orele 5 după amiazi în locuința d-nei prezidente Letiția Oncu din strada Petőfi Nr. 1.

Invităm la această adunare pe toți membrii și binevoitorii Reuniunii.

Ordinea de zi:

1. Raportul comitetului despre activitatea sa.
2. Cenzurarea socoților de pe anul trecut.
3. Darea absolutoarelor și stabilirea bugetului viitor.
4. Eventuale propuneri.

Cununie. Astăzi s'a celebrat în catedrala gr. ort. rom. din Arad, cununia d-lui dr. Alexandru Stoinescu cu d-șoara Lucia Pacu. Serviciul religios a fost oficiat de preoții Gavril Bodea și Traian Vațian.

Nuni au fost d. Vasilie Goldiș cu soția sa d-na Elena Goldiș. S. Sa preotul Vațian a ținut o călduroasă și instructivă cuvântare tinerilor.

La această cununie au luat parte mulți intelectuali români și doamne și d-șoare,

cari armonizau așa de viu cu abundența florilor ce împresurau lumea, în frunte cu mireasa.

„Transilvania”. Această bancă de asigurare, a luat cu începerea anului acestuia, afară de combinațiunile ei numeroase de asigurare de până azi, încă și asigurarea de penziuni și asigurări cu parte la câștig în programul ei de operațiune. Facem atent publicul cetitor, asupra inserțiunei din numărul de azi al institutului nostru de asigurare din patrie, recunoscut deosebit de culant și avantajos.

Petreceri.

Teatru în Feneșul-săsesc. Reuniunea femeilor române „Altarul” din Feneșul-săsesc. invită la petrecerea urmată de Teatru și poștă universală, care se va aranja la *5 Martie* st n. în localul școlii confesionale greco-catolice. Inceputul la 7 ore seara. Venitul curat este destinat pe seama fondului reuniunei.

Din patrie.

Apponyi s'a rentors. Faimosul pacificator, contele Albert Apponyi „filomela națiunei” cum l-au poreclit admiratorii lui, a sosit azi la Budapesta. Va să zică deocamdată „informase” în deajuns străinătatea despre stările ideale ce domnesc în fericita „Hungaria”. Radios de fericire istorisește drumul său triumfal din America prietenilor d-sale.

Acum stă câteva zile pe-acasă să-l sărbătorească adicții, apoi pleacă la Paris și la Londra să cerceteze ambasadorul austro-ungar. Cam pe 1 Aprilie o să-și reînceapă din nou activitatea parlamentară.

Sofia Hohenberg — arhiducesă. „Daily Telegraph” din Paris află, că principesei Sofia Hohenberg, soția clironomului nostru Francisc Ferdinand în timpul cel mai apropiat i se va confera titlul de arhiducesă de Austria și ducesă ungară.

Artistul Girardi distincționat. Alaltăseară s'a dat în onoarea moștenitorului tronului Francisc Ferdinand o serată muzicală în Augartenpalais. Au luat parte clironomul cu soția, Altea Sa Maria Jozefa și câțiva membri ai Casei domni-toare. Forța programului a fost debutul celui mai iubit artist vienez Alexandru Girardi, reprezentând unul din rolurile sale cele mai de seamă. La cercla ce urmase seratei, Francisc Ferdinand a distins cu atențiunea sa pe artist mulțămindu-i:

Iubite Girardi! Îți gratulez, ai fost excelent în seara asta.

Francisc Ferdinand călătorind. Moștenitorul tronului Francisc Ferdinand, petrecând câteva zile în Viena, pleacă mâine cu familia sa spre Brioni. În Brioni va sta 4—5 săptămâni și abia nainte de Paști se rentoarce la Viena. Clironomul și de data asta se va duce în mai multe rânduri la Pola, să facă revista marinei.

Tisza, sprijinitorul industriei maghiare. E foarte caracteristic următorul caz de politică de gură spartă și mincinoasă, anume de-a seduce publicul de bunăcredință, ce o duce Tisza și sateliții săi, apelând cu toate ocaziunile patriotismul ascultătorilor săi.

Un birou de informațiune din Oradea-mare în zilele din urmă primește dela o fabrică de mașini economice din Frankfurt am Main, următoarea scrisoare:

Vă rugăm, să binevoiti a ne da informații exacte, dacă putem credita contelui *Tisza István* (locuitor în Geszt. c. Bihori) 4000 coroane ori ba? Vă rog să ne înștiințați grabnic.

Biroul de informațiune desigur i-a liniștit pe d-nii dela Frankfurt, de unde își comandase probabil, contele mașini economice, — asta-i este doar chemarea. Noi avem însă să prindem și să

fixăm faptul pentru a ilustra și de data aceasta *patriotismul adevărat* (?) de care-i stăpânit contele Tisza, pe buze veșnic cu devisa: „Să sprijinim industria națională”.

Președintele Camerei croate în agonie. Boala ce de câteva săptămâni îl istovește pe președintele Camerei croate dr. *Carol Neumann*, se agravează pe zi ce merge. Telegramele ce sosesc din Zagreb anunță, că din când în când își pierde conștiința de sine. La patul bolnavului stă împreună cu mai mulți medici și profesorul universitar dr. Kovács din Budapesta. Au ținut mai multe consultări, dar din zi în zi pierd tot mai mult speranța de a-l putea scăpa pe Neumann.

În apă cu fetele! Comitetul de dame dela despărțământul din Szombathely al Ligei regnicolare pentru apărarea copiilor, de data asta vine cu un raport original, surprinzător, dar acoperind întru toate adevărul cel mai cras. Iată ce scrie:

Mai bine aruncăm fetele în apă prăpădu-le, îndată ce se nasc, decât să le aruncăm în vârtejul vieții la etatea fragedă de doisprezece ani, lăsându-le în voia caprițioasă a valurilor ei, cari le răpesc în noroiul fărâdelegilor.

De fapt, statul inclusiv pân' la doisprezece ani plătește întreținerea acestor desmoștenite, așa, că soarta fetițelor găzduite afară din orfelinat, e absolut nesigură. E deplin justificată deci, această isbucnire spontană și spartană a damelor din Szombathely.

Din străinătate.

Atentat contra primului-ministru englez. În timpul consiliului de miniștri de Vineri, care a avut loc la locuința primului-ministru Asquith, doi indivizi s'au urcat pe zid și au aruncat o piatră în sală. Indivizii au fost arestați.

Ei au declarat la poliție că au fost puși la cale de sufragete.

Piatra era înfășurată într'un manifest al acestora.

Măsuri contra preoților în Portugalia. Miniștrii au aprobat măsurile luate de ministrul justiției Costa de a se împiedeca preoții să cetească în timpul slujbei religioase, scrisorile pastorale ale episcopilor. Această cetire se consideră ca atentând la puterea civilă.

Universitatea din Paris și străinii. După raportul prezentat de referentul Gaston Bonnier ministerului francez pentru instrucțiunea publică, numărul studenților străini la universitatea din Paris a crescut rapid în anii din urmă. În 1902-3 universitatea avea înmatriculați 1238 elevi din țări străine, în 1908-9 deja 3326, în 1909-10 3565, din aceștia aproape exact jumătate, 1761 se recrotează din Rusia, urmează îndată *România* cu 335, apoi Germania cu 200, Turcia cu 180, Egiptul cu 159. După facultăți au fost în acest an trecut: *la drept* 976 străini, anume: Ruși 343 (255 bărbați și 88 fem.), *Români*: 199, din Egipt 159, din Turcia 103; *la medicină*: 736 (434 bărbați și 302 fem.), 500 Ruși (210 b. + 290 f.), 57 Otomani (3 fem.), 47 *Români* (4 f.), *la științe*: 502 străini (365 b. + 137 f.) din ei 322 Ruși, 43 *Români*, 20 Otomani, *la litere*: 1329 străini (540 b. + 789 f.), din Rusia 589, Germania 200, Statele-Unite din America de Nord 99, Anglia 97, Austro-Ungaria 78, *România* 43, *la farmacie* au fost numai 22 străini, dintre aceștia 3 studente. Sunt apoi în număr mai mic și celelalte neamuri; chiar și țările exotice își au reprezentanții lor de ambele sexe, mai ales la medicină și la litere, și o plimbare sub arcadele Sorbonei are mult farmec prin varietatea graiurilor și aspectelor ce se prezintă aci între ore.

Vrei domniata

să porți ghete elegante și tari? —

Atunci adresează-te cu toată încrederea către

ZIMMERMANN JÁNOS

căltunar de model și ortopedie

ARAD, str. Deák-Fereuc nr. 10.

unde se pregătesc ghete pentru bărbați, femei și copii, cu prețurile cele mai moderate, chiar și pe picioare cu defect. Deposit mare de cele mai bune creme și călcăie de gumă.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

CĂSĂTORIE.

Oficiant de stat în metropola sudungară, cu **2300 coroane** salar anual dorește a se căsători cu o atare domnișoară ori văduvă română gr. ort., carea contează mai mult la o inimă nobilă decât la rang și avere, are **etatea dela 20-30 ani și zestre dela 12000 coroane în sus.**

Discreție se asigură cu cuvânt de onoare.

Oferte prin anexarea **posei** cer sub

„Feliciano“,

Temesvár 4. (Poste restante).

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloc este mai avantajos:**

Biroul de intermediere:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

Telefon Nr. 671.

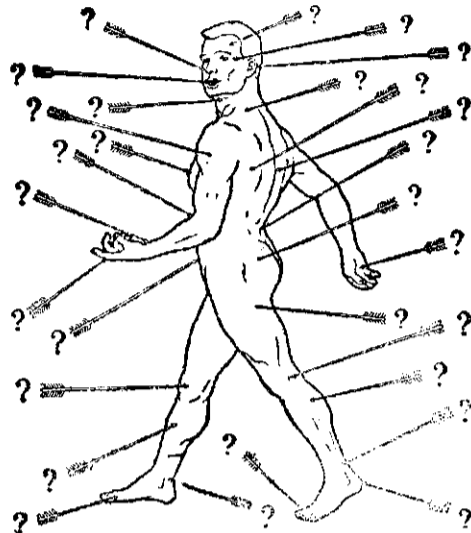
Incepând din 15/III. a. c. află aplicare în cancelaria subscrisului

un candidat de avocat

cu praxă, pe lângă condiții favorabile.

Dr. Iuliu Morariu,
avocat.

M.-Uioara. (Marosujvár).

Te doare ceva?

I. Renumitul „Fluidul Elza“ alui Feller e, după experiențele noastre liniștitor de dureri, vindecător, încetează durerile; repede și sigur vindecă reumă (spurc), slăbire de nervi, junghieri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți, de spate, amorțeală, durere de ochi, migrenă și multe nepomenite aci. Fluidul Elza al lui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de piept și gât și morhuri din curent ori răceală. Adevărat e numai dacă pe sticlă este numele „Feller“. — 12 sticle mici sau 6 mari, ori 2 sticle speciale, K. 5 franco.

II. Vestim apoi, că lumea folosește cu efect distinct și sigur Pilulele-Rebarbara de mână alui Feller, contra durerilor de stomac, scăciuri, lipsă de poftă, arsuri de fiere, greață amețală, răgăeli, haemeroide și alte conturbări de mistuire. — 6 cutii franco cu 4 cor. — Să ne ferim însă de imitațiuni și să adresăm acurat așa:

Eugen V. Feller, apotecar.

Stubica, Centrala 122 (comit Zagrab).

lui. Trebuie să doarmă deja, fiindcă odăita nu mai are lumină, numai luna își aruncă lumina și pe geamul ăsta, de parcă arde în sticla învechită o flacără albăstrie. Balbina stă mult timp dreaptă. Își vede fiul, ca și când ar fi în stare să-l vadă prin fereastră. Toate gândurile ei sunt ocupate cu el. Așa și-l închipuia ea! Așa era el odinioară! Așa e acum! Are înaintea ochilor fiecare mișcare și fiecare expresie a feței. Și cum-pănește: nu-s toate cum le-a dorit ea! Apoi își închipuie cum doarme el acum, întâia noapte, din nou sub acoperișul bătrân! În sufletul ei se ridică și se sbuciumă ceva ca o apă, care se tot mărește. Se pierde și-i revine din nou în minte timpul, când dormea Gheorghe cel mic sub acoperișul ăsta! Așa că se mișcă, cu mâinile la spate, stă așa. — Gheorghe e singurul, care i-a mai rămas. Gheorghe e piatra, pe care va trebui să se proptească casa în viitor! Iară o apucă sbuciumul sufletesc.

Gândul, că fiul ei nu e așa, cum și l-a visat ea, se pierde în celalalt, că a venit acela, care a zăcut în leagăn în casa asta, ca ființă mică, fără cunoștințe, nevinovată plină de nădejde! Se bucură, se bucură, că-l are din nou pe flăcăul, care doarme sus, după fereastră! O să fie toate bine și cu el!

Când se întoarce femeia după puțin în odaie, n'a rămas decât bucuria asta. Se așează în patul ei, liniștită și mulțumită, și se școală a doua zi tot atât de liniștită și de mulțumită, și începe ziuca cu o nouă nădejde, de care s'a legat ea noaptea trecută, când i-a venit feciorul în-napoi.

III.

Gheorghe Andermatt s'a întors și e și acum acasă. De vezi, cum are tată-său, Tobias, toată munca și tot năcazul pe umerii săi, chiar și acum, după venirea fiului, stai să te miri și te întrebi, dacă Gheorghe e acasă, de fapt, și dacă mai vezi, că nici nu-și ia osteneala Gheorghe să ia pe umerii săi greutatea bătrânului, te miri și a două oară, de ce mai stă pe aici omul, care se simte numai ca oaspe al casei. E drept, de două ori a crepat Gheorghe lemne pentru mamă-sa, s'a așezat în naintea caprei câte-o după-prânză întreagă, în naintea casii, — de două, de trei ori s'a dus să păzească vitele pentru tată-său, altfel însă aleargă prea mult în hainele lui de sărbătoare și prea de multe ori nu și-a văzut pe cutare ori pe cutare cunoscut ori rudenie și se duce la ei să-i vadă. Tobias și Balbina au găsit la început lucrul la locul lui — fiul lor vrea să se bucure de întoarcere în tihnă, mai apoi au început să se mire, cum poate să-și omoare timpul cu umblatul alandala, acum își ridică capetele lor bătrâne într-o pornire de mânie și se 'ntreabă, dacă nu se va schimba băiatul ăsta. Balbinei îi scapă întâia vorbă, care-i dă de gol nemulțămirea cu fiul ei. „Așa nu mai merge! Să se hotărăscă odată ce vrea: să se apuce de lucru, la noi, ori să plece în America, unde și-a lasat lucrul“.

Lui Tobias i-a trebuit numai îndemnul ăsta. În dimineața următoare, când mâncau, (George avea hainele de sărbătoare pe el) începu bătrânul, răzămându-și brațele de-alatul pe masă și

Atelier de mășerie
aprovizionat cu cele mai nouă
mașini, model nou.

Cu respect încunostiințez pe cei interesați, că am deschis atelier înzestrat cu **modelul cel mai nou de mașini** pe strada **Mikes Kelemen, nr. 45—47 în Arad.** Primesc orice însărcinare de specialitate cu cele mai moderate prețuri asigurându-vă de executare promptă și acurată.

Rog generosul sprijin, cu cel mai profund respect

Kronberger István,
stoler (măsar) de model.

Se primesc învățacei, cari știu românește.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Frații Fischer

fabricanți de pânză de sârmă, de împletitură pentru gard, de site și de saltele de sârmă

Arad, str. József főherceg nr. 8.
Fabrica: str. Kossuth nr. 45. Telefon 557.

Recomandă în atențiunea binevoitoare Onor. public magazinul său bine asortat cu tot felul de obiecte de specialitate cu prețuri afară de orice concurență.

Preț-curent la dorință să trimită gratuit.

fărimând pâine în laptele de capră. „Unde vrei să te duci și astăzi?“

— „Vreau să mă duc la vâru din Alpii de sus“, răspunde Gheorghe tare, aproape provocător. Nu i-a trecut din vedere nemulțămirea, care se năștea la bătrâni, a putut-o citi până acum din privirile și din mișcările lor și poate să o cetească acum din cuvintele spuse de tatăl-său.

Tobias urmează: „Așa nu mai cred că poate să țină mult, cu — cu pierderea vremii“.

Gheorghe se razimă afund în scaun, cu o mână aruncată pe masă, cu cealaltă în buzunar. Li strălucește fața, ca și când străntoarea i-ar scoate sudoarea pe obraz. Simte cum i-se naște mânia. „Așa?“ zice el, lungind vorba o-braznic. „După cât știu, sunt banii mei, din cari trăiesc“.

La asta are dreptate. Trebuie să fi câștigat mult în America; are totdeauna bani, deși se vede, că nu-i prea ține laolaltă.

Balbina a stat până acum, fără să zică o vorbă lângă ei. Acum strânge cu mâna dreaptă fărâmiturile de pâine de pe masă în găvanul stângii și le varsă în ceașca goală, zicând în felul ei liniștit și răzgândit: „Fie cum o fi, e timpul să te gândești iară la muncă. Nu-i face nimic bini să omoare timpul lui Dumnezeu atâta“.

(Va urma)

La librăria :

H. Zeidner, Braşov

se află a doua carte pentru deprinderea „Limbei maghiare“ de Koós-Goldiş, ediţiunea III-a 1910, aprobată de înaltul min. reg.-ung. de culte şi instrucţie publică sub nr. 120946 din 1 nov. 1910. — Preţul legat 40 fileri. A apărut „Geografia“ pentru şcoalele populare de Dr. N. Pop, ediţia X-a din anul 1911 complet prelucrată şi îngrijită de directorul de şcoală Pompiliu Dan, Zerneşti. Cartea este întocmită după receririle celui mai nou plan de învăţământ şi este înaintată la minist. spre aprobare. Provăzută cu charta colorată a Ungariei costă numai 60 fileri. Domnii învăţători primesc după trimiterea à 20 fileri câte un exemplar gratuit dela :

Librăria H. Zeidner, Braşov

Cele mai noi susceperi de

plăci pentru
gramofon :**Hulló falevél**din „Eziganyszerelem“ şi din
„Balkáni herczegnő“

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă“.

Magazinul electrotehnic al lui :

Kalmár József Arad

Str. Salac Nr. 2. :: Telefon : 242

Montează motoare electrice
pentru industriaşi, instalează
lumina electrică cu preţurile
cele mai moderate, etc. etc.

Cancelarie administrativă şi birou de informaţiuni în Budapesta.

Procur şi dau informaţiuni în afaceri procesuale, şcolare, bisericeşti şi comerciale, intervin la referenţii dela Curie, din ministerii şi dela toate oficiile publice din capitală, dau îndrumări în afaceri administrative, procur tot felul de documente, atestate şi mape, esoperez şi urgitez **concesiuni şi dispensaţiuni la căsătorii, licenţe de birt şi pentru trafici, mijloace ajutor de stat la cumpărări la izlase şi păşuni, pe baza legii din 1908 art. 43. Mijloace împăcăciuni procesuale şi în afaceri concursuale, vânzări şi exarândări de bunuri, păduri, teritorii, casse de judecată, rechisite economice precum :**

Mijloace pentru oficianşi imp. ...
proprietari de pământ, comune şi comunitaţi imp. ...
simple hipotecare şi amortisaţionale calculate cu 4½ procemie ...
sută şi 1 procent amortizare din capital ; câştig reescompt pentru bănci, efeptuesc tot felul de comande comerciale, mărfuri, seminte de primăvară pentru grădinari şi economi, apoi comande la bursă, hârtii de valoare.

Observ, că cumpărările maşinelor şi motoarelor le mijlocesc astfel, că partea contractuală o controlez eu, iar cea tehnică va fi controlată de un tânăr român, absolvent la politehnică, care totodată este expertul meu la astfel de cumpărări, decl ferţi-vă de agenţii din provincie, cari prin mijlocirea lor numai procese, însă nu marfa dorită vă câştigă.

Taxele vor fi moderate şi serviciul prompt, însă rog o anticipaţie de **cinci coroane**, cu care sumă să achită corespondenţa, urgenţele, comandele şi informaţiunile mai simple. — Rog la întreprinderea mea sprijinul on. public român şi îndeosebi a colegilor mei.

Cu stimă:

Dr. Constantin Manea,
advocat diplomat.

VIII. Aggteleki-u. 10., I. 7. Telefon 171-27.

Mare asortiment
de**ghete de bal**

în culoarea aurului, din atlas
albastru şi trandafiriu, din
piele de lack şi chevreaux

la

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD Andrassy-tér nr. 20.

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoştinţa on. public român din Arad şi provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne maşini şi material** □ □
□ □ **privitor la această branşe,** □ □

precum execut cu diligenţă şi pe lângă cele mai moderate preţuri: **decoraţii pentru cărţi bisericeşti, albumuri pentru fotografii, note şi gramatom, panglice la cununi funebreale** şi tot felul de lucrări atingătoare de această branşe.

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta şi încuragiă cu comandele am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::

ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poştă.

Aviz.

Înştiinţăm respectuos Onor. public că am luat

Prăvălia de modă pentru bărbaţi şi femei

a lui **Lantos József, Arad, Andrassy-tér nr. 20, sub cele mai favorabile condiţiuni.** Considerând acest prilej bun, suntem în situaţia să oferim toate mărfurile din magazin cu preţurile cu cari s'au procurat.

Rugăm cu cel mai profund respect valorosul sprijin al stim. public

Gross şi Lapikás.

Localitatea de prăvălie se închiriază.

— Institut de asigurare indigen —
„TRANSSYLVANIA“
 Sibiu, str. Cisnădiei 1—5 (în casele proprii)

a introdus, ca să satisfacă în toată privința dorința publicului asigurător, câteva tarife nouă (I. g, X. g, XIX g.) după care s'a făcut posibilă încheierea de asigurări cu 40% participare la câștig, după câte 3 ani de asigurare! Aceasta participare la câștig nu se calculează în premiile viitoare, ci se plătește în număr, ceea ce înseamnă o însemnată reducere a premiului. Dacă d. ex.: o persoană de 20 de ani încheie o asigurare pe K. 10.000 după tariful XIX. g. astfel, că acest capital după o plătire de premiu în decurs de 30 de ani, la ajungerea etății de 50 de ani ai persoanei asigurate să se plătească de jumătate, iar cealaltă jumătate la moartea întâmplată, mai târziu va avea după acest tarif să solvească un premiu anual de Coroane 266.40, va să zică cu totul Coroane 7992.—. Primește însă în schimb după câte 3 ani de asigurare înapoi 40% din premiu, adică în total K. 1065.60, ca participare la câștig! Prin urmare toate speșele acestei asigurări fac K. 6926.40. Când însă moartea asiguratului s'ar întâmpla mai înainte, adică înainte de anul al 50-lea al etății, banca ar plăti imediat cele 10.000 de cor. întregi ereșilor. Atunci, natural și premiul plătit va fi mai mic.

Prospecte și informațiuni asupra acestui tarif, cum și asupra tuturor celorlalte, se dau în orice timp și cu toată prevenirea prin Direcțiune sau prin reprezentanții ei.

Reprezentanța pentru Arad se află la D-nul Iullu A. Herbay
 strada Szécseny Nr. 1.

Acquisitori se caută pretutindeni.
 (61) 1—5

Fiți atenți la firmă!

De astădată publicul — din cauza marelui aglomerării de mărfuri — va putea cumpăra ieftin. Spre orientare las să urmeze un scurt extras:

Cămăși tricot, cupțușite cu plisă dela	75 cr.	Cătrinte	25 cr.
Pantaloni tricot, „ „ „ „	75 „	Jambiere pentru femei	75 „
Cămăși fine pt. bărbați	99 „	Ghete femeiești de iarnă	60 „
Cămăși fine barb. cu pieptul de mătase	120 „	Umbrele de mătase (ottoman, extrafine)	165 „
Gulere în toate formele	13 „	Bonete elegante	100 „
Manșete colorate sau alae	19 „	Galoși	125 „
Ismene fine	45 „	Mănuși de piele	90 „
Mănuși de piele	50 „	Corsete fine	48 „
Gramafon	8 fl.	Geantă de mână pt. dame	25 „
Plăci duble, diametru 26 cm.	90 cr.	Trico pentru copii	30 „
Păpuși	275 „	Ciorapi (patent)	15 „
Ploiere de mătase pt. domni	170 „	Haine de trico pt. fete	75 „
Ghete cu talpa dublă pt. domni	60 „	Imbrăcăminte de iarnă	120 „
Bretele	25 „	Ghete cu șirete pentru copii	55 „
Cămăși de pânză fină pentru femei	55 „	Bretele pentru copii	04 „
Corsete brodate	81 „	Șăpci tricotate pt. băieți	82 „
Cămeși tricotate pentru femei	50 „	Batiste pentru copii	04 „
Trico pentru femei	59 „	Mnșuși împletite de iarnă	15 „
Ciorapi de iarnă femeiești	25 „	Jambiere pt. copii	35 „
Mănuși tricotate și căptușite pt. femei	20 „	Galoși pt. copii	90 „

Depozit de haine de iarnă pentru copii, jucării; cele mai frumoase obiecte dela 25 cr. — Geamantane din piele americană dela 65 cr. în sus. — Geamantan cu cute dela 225 cr. în sus. — Corfițe de piele de târg dela 30 cr. în sus. — Serviz pentru 6 persoane pentru vin, bere și rachiu dela 90 cr. în colo. — Fructiere cu 6 tălgerușe, dela 90 cr. în colo.

Afară de acestea vă stau la dispoziție cele mai frumoase obiecte ocazionale de argint china, cu prețuri fabuloase. — Depozit de jucărele și căruțe de păpușe. — Mare asortiment de cordoane de gumă cu cus. aur și mătase cea 50 cr. Plăci de gramafon în preț de 1 fl. — Mănuși, imitație de piele cu căptușală fină 35 cor. — Asortiment de boa și manșoane.

Pentru comoditatea publicului, am aranjat clinica de păpușe, în care se vindecă toffelul de păpușe și să pregătesc modele.

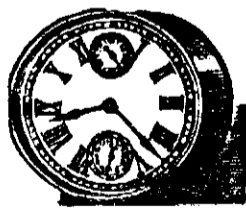
Fieștecare cumpărător are favorul de a-și mări o fotografie.

Asortiment de căruțe pentru păpușe dela 4 fl. 75 cr. în sus.

Toate se capătă în bazarul de concurența din edificiul teatrului, vis-à-vis de cei 13 martiri, a lui

REICH EL.

Az aradi vár és a
 Brandes-féle ár között
 Nincs semmi kár.

Oroloage noi pe lângă garanță de 5 ani.

Reparări se fac pe lângă garanță de 3 ani.

Comenzile se execută ieftin și prompt. — Cei cari se adresează cu provocare la acest ziar primesc 5% rabat.

Cine dorește să cumpere ieftin și bine.
 Cine dorește să cumpere ciasornic bun și ieftin (pe lângă garanță de 5 ani.)
 Cine dorește reparări bune și ieftine (pe lângă garanță de 3 ani).
 Cine dorește să cumpere articlii ieftini de aur, argint și dublé

să meargă la firma

BRANDES D.

orologier artistic Chronometer, giuvaergiu și optic,

Arad, Andrásy-tér Nr. 8. (Vis-à-vis de biserica Minorităților)

sau

la filială Strada Fábrián László (mai nainte - Miksa) Nr. 1.
 (în apropiere de gară).